Any II. Barcelona 1 de Janer de 1873. Núm. 23.

LA RENAXENSA,

PERIODICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS

SURT LOS DIAS 1 Y 15 DE CADA MES.

Preus de Subscripció.		Redacció y Administració	Reclams.	
Tres mesos.	6 Rals.	Rambla de Sta. Mónica, n.º 11, baxos.	Los subscriptors, per ratlla. .	1|2 Ral.
Al estranger, tres mesos.	9 »		Los no subscriptors, per id. .	1 »
Ultramar, tres mesos. . . .	12 »		Passant de 10 ratllas á preus convencionals.	
Un número sol.	1 »			

SUMARI.

Los Reys d' Aragó y la Séu de Girona: per *Fidel Fita*.—Novas inéditas d' alguns eclipsis y cometas apareguts en Barcelona y de certas profecies indubitadas de S. Vicens Ferrer: per *A. Balaguer*.—Cansó de Nadal (Poesía): per *M.*—Fullas de llor: per *Modest Vidal*.—Lo Monastir de las Medas: per J. *Pella y Forgas*.—Las joyas enmatllevadas: per *F. Manel Pau*.—A ma germana Dolors (Poesía): per *Emilia Palau*.—Breu compilació de les coses que necessarias son als sacerdots que an cura de ánimes: per *Teodoro Creus*.—Rondalles vulgars per J. *Riera y Bertran*.—Novas.

LOS REYS DE ARAGÓ Y LA SÉU DE GIRONA

DESDE L' ANY 1462 FINS AL 1482.

XLIII.

Senyoría feudal de la Pia Almoyna (1) sobre l's homens de Vérgens.

1) *Acte del* 29 *Abril* 1472. *Reclamacions del Cabildo y de don Juan Margarit abat de Amer* (2) *contra lo noble Dalmau de Rocaberti regent de la baronía de Vérgens.—Fol.* 167 *a.*

Die mercurii, XXIX aprilis, ad instanciam prepositi elemosine, licet esset festum sancti petri martiris (convocavi capitulum); in quo fuerunt omnes qui supra, excepto jo(hanne) olius qui recesserat. In quo proposuit gravamina que inferebantur per nobilem dalmacius de rupebertino, Regentum baroniam de virginibus, hominibus elemosine cogendo eos ut *sequerentur ipsum ad bellum et sub ejus vexillo*. Et ibidem fuit lectum privilegium exemptionis commune omnibus hominibus ecclesie; et ideo fuerunt aliqua deliberata ad justificationem ecclesie et capituli, et emanate epistole ad eum et ad R(everendum) abbatem de Amerio qui fraternali affectione excitaverat nos ad defentionem.

2) *Acte del* 2 *de Maig. Satisfaccions fetas al Cabildo.—Foleo* 167 *b.*

Die sabbati, secunda madii, ad instanciam vener(abilis) prepositi elemosine tenuimus capitulum, premissa vocatione per puerum, sicut fieri solet aliqu(ando) et eciam viva voce post offertorium. Et fuerunt in capitulo omnes d(omi)ni de quibus supra, excepto jo(hanne) olius qui erat absens. Et ibidem fuerunt lecte responsive littere nobilis dalmacii de rupebertino, ex quarum lectura fuit visum quod dictus nobilis non intendit prejudicare aliquid ecclesie, et si contingeret eum errare, in hoc submittit se ecclesie et honor(abili) capitulo, cujus judicio protestatur se velle stare, etc.

(1) Dos *Almoynas* radicavan en la gerencia del Cabildo: la del *vestiari* ja referida (docum. VI), y la del *pa* fundada en l' any 1287 per Mossen Pere Barcelo Prevere de Palafurgell. Sobre la primera recau lo titol del Acte, com ho demostra lo docum. I. No obstant, també la del pá senyorejava en Vérgens.

(2) Cf. docum. XXIV.

XLIV.

1) *Acte del* 5 *de Maig* 1472. *Provisió dels* TERSOS (1). *Dret de bolla y sagell. Valor del pacífich de or.—Fol.* 168 *a.*

Die martis, V madii, intravimus capitulum in quo fuit lecta *provisio* de qua tociens scripseramus g(abrieli) jo(hannis) presbitero de capitulo et michaeli vitalis secretario (2). Et accepimus quomodo d(ominus) Serena secretarius (3) voluit pro labore suo quinque flo(renos(monete currentis et unum regale argenteum *pro registro;* et istam summam opportuit mittere dicto gabrieli jo(hannis), ne creditum amitteremus, per proprium famulum. Et ita *hodie* recepi ab anthonio traver, substituto anthonii corbera levatoris arreragiorum; et per medium geraldi pug organiste eos misi, s(eu) dicto geraldo in presencia dicti traver tradidi ut mitteret per suum nuncium; et ita scripsi in libro r(ati)onum dicti antonii; et ut in futurum concordet partita sua cum libro capituli, hic eciam memoriam feci. Et est verum quod in eodem capitulo dictam provisionem, prout decuit, tradidi p(etro) vedruna ferialerio ut eam custodiat, et inde fieri faciat *copias aucthenticas*, vel *vidimus*, pro illis quibus nec(essari)a erit copia *expensis* eorum. Pro sigillo dicte provisionis scripsit dictus g(abriel) jo(hannis) quod dictus michael vitalis in vim litterarum honor(abilis) capituli fecit ditam vel bistraxit prothanotario *quinque pacificos auri*, s(eu) *quinque libras;* et quia adhuc non solvimus, scripsi dicto gabrieli ex parte honor(abilis) capituli si poterit aliquid deducere, quia attento quod dicta provisio est de justicia secundum ejus lecturam, et quia signata et visa manu cansellarii Regii, non excedit taxiam s(olitam) X s(olidorum).

(1) Dada en Figueras als 25 de Abril, é inserta en áltre provisió reyal del 1 de Setembre que donarem en lo document.

(2) Del Cabildo.

(3) Del Rey. Ho havia sigut de la reyna Juana. Cf. docum. VII, X, XI.

2) *Acte del* 6 *de Maig*. *Lo mateix assumpto. Convocació del Parlament de Girona ab data del* 25 *de Abril*.—*Fol.* 168 *a*, *b*.

Die mercurii, VI madii, feci vocari anthonium traver collectorem arreragiorum; et mandavi sibi factojam verbo *eri* in capitulo, quod solveret bernardo sempso mercatori C s(olido)s pro sigillo *provisionis terciorum*, de qua fit mencio supra, die proxima, quia sic scribit vener(abilis) michael vitalis secratarius michi cum sua *epistola in formam cambii*; dando sibi formam quod dictam *litteram cambii* a dicto bernardo sempso mercatore recuperet cum subscriptione sua, cum qua confiteatur se recepisse a me dictam quantitatem per medium dicti anthonii traver, sive quitantiam ad partem.

Eodem die non intravimus capitulum; s(cilice)t, quia *ego* acceperam *patentes litteras convocationis parlamenti a regia magestate*, convocavi d(omi)nos de capitulo in choro post 3am in *intervello* (1); et ibidem fuerunt lecte dicte littere et ordinatum quod *registrentum in isto libro* capituli. *Super* vero *electione sindici* retinuerunt deliberationem, et maxime ex quo convocatis fit in presenti civitate. Tenor vero litterarum est tenoris sequentis.

Don Johan per la gracia, etc.

Als amats nostres los Canonges e capitol de la seu de Gerona salut e dileccio.—Per donar total repos en aquest principat, e per coses que redunden gran servey nostre e benifici del dit principat, havem deliberat *tenir parlament general* als habitants en lo dit principat *en la Ciutat de Gerona*; a la celebracio del qual *lo primer dia de juyn propvenidor* ab la present assignam. Per ço vos diem, pregam e exortam que a la celebracio del dit parllament siau o tremetau vostre sindich procurador en lo loch e dia per nos assignats; car, plasent a deu, lo dit dia nos serem personalment.

Dat(es) en figueres a XXV dies de Abril en layn de la nativitat de nostro senyor Mil CCCCLXXII.

Rex J(ohannes).

In itiner(um) XIIII$_{o}$.

A la marge escrigué lo Dr. Alfonsello: «*parlamentum generale gerunde*».

XLV.

Nous estatuts, privilegis reyals, estat y arquitecto de la fábrica de la Séu.

1) *Acte del* 9 *de Maig* 1472.—*Fol.* 168 *b*. 169 *ab*, 170 *a*.

Die Sabbati, VIIII madii, instante michaele alrra procuratore fabrice, intravimus capitulum, in quo ipse portavit unum *librum antiquum in quo* erant scripte intrate et exite ipsius fabrice. Quibus visis et discussis fuit visum quod dicta fabrica debet in multis reformari; quia notorium est quod emolumenta dicte fabrice non sufficiunt ad onera ordinaria ipsius fabrice; et sic infertur quod minus potest sufficere ad *extraordinaria, que consistunt in operando vel persequendo fabricam, in sustinendo tectum ecclesia et claustri, in reparatione singulorum que quotidie occurrunt necessaria*. Fuerunt ergo facta aliqua apunctamenta.

Primo, quod singulis mensibus videantur intrate et exite; et deductis prebendis pro extraordinariis oneribus et aliquibus emolumentis pro anniversariis, totum residuum dividatur inter creditores per *solidum et libram*, sicut observat civitas gerunde et plures alii; quia fabrica non tenetur ultra quam facere possit, deducta porcione ne egeat pro occurrentibus necessitatibus in quibus est fundamentum et super quibus fundata est fabrica dicte ecclesie.

Secundo, quod fiat *generalis prohibitio nuptiarum clandestinarum*, pro quibus fabrica recipit pro quolibet qui intervenit sponsalibus de presenti 1 s(olidum), pro sponso 1 s(olidum), pro sponsa pariter 1 s(olidum). Quo facto, eligantur aliqui presbiteri per *archidiaconatus* (1); et sic fiat magna diligentia, quia major pars emolumentorum in hoc precipue concistit.

3.°, quod ponantur bassinerii per omnes ecclesias civitatis et diocesis; et, si fieri possit, eligantur boni presbiteri quibus facile erit tenere de proprio unam *bateam argenteam* pro bacino (2), vel ad minus provideatur omnibus de bacino. Et quia Regia magestas multum tenetur *fabrice, que* in multis fuit dampnificata in prima obsidione comitis de pallars (3) *en vidrieres, ferrades* ho *rexes, en pedres de gran valua* occupades pro necessitate guerre, pro quibus S(erenissi)ma Regina q(u)o(ndam) uxor sua, devotissima hujus ecclesie (4) mandavit in suo ultimo testamento de bonis suis fieri emendam usque ad certam summam, et in aliis usurpationibus reddituum et bonorum que erant in domo dicte fabrice, et in plumbo, et aliis de quibus nemo potest dare veram informationem: fuit deliberatum quod supplicetur Regie celsitudini quod in vim privilegii concedat illam immunitatem bacineriis civitatis et dioc(esis) et extra diocesim que fuerant concessa per S(erenissimam) Reginam mariam ad biennium; et si major obtineri possit fiat diligencia prout obtineatur in vim privilegii perpetui.

Quarto, fuit ordinatum quod fiat executio pro annatis omnibus de civitate et diocesi, prout asperitas temporis patietur; ita quod valentes bene solvere integriter et sine delet(ione) solvant. Qui non pot(est) solvere X s(olido)s solvat X d(enario)s quolibet mense; et sic fiat prosecutio quinterni incepti per anthonium laurencii et al(terius) magna diligentia; quia in hoc est tota vis et fundamentum fabrice. Et quia fuit in dubium revocatum quid debeant singuli solvere pro annata: fuit visum aliquibus, secundum morem antiquorum quod solvant IIII^{or} s(olido)s pro libra ex vero valore fructuum unius anni, prout curia romana servat; quia in vero valore non computantur distributiones, sed omnia alia emolumenta, que sunt de massa, prout sunt decime, primicie et ceteri redditus. Aliquibus visum est quod procurator fabrice debet sibi motum an(nataru)m informare secundum ordinem dominorum de capitulo qui taxati sunt singuli ad solvendum per mortem pro qualibet prebenda XX libras, et sic medi(et)atem prebende unius anni, cum sit *verus valor* bono tempore *XL librarum* totus valor integre prebende. Ex quo sequitur quod nemo potest arguere procuratorem fabrice si a quolibet benificiato exhigit medietatem fructuum; et quidquid minus exhigit, destruit statum ecclesie et fabrice. Q(uo)n(iam) prebende vaccant per viam libere permutationis

(1) En lo *intervalo*, ó espay de temps que hi ha entre la conclusió del cant de la hora de tercia y la missa conventual ó capitular que també s' deya *missa de Santa María*. «*Intervello*», y no «*intervallo*» diu l' Acte.

(1) De Ravós, Besalú, Ampurias y la Selva, corresponents als quatre primitius comtats de la provincia.

(2) Los catalanistas notarán aquest exemple de la propietat de las paraulas *batea* y *bacina*.

(3) Cf. docum. I.

(4) «En 1467 la misma reina Dª Juana mandó dar principio dentro de aquellos muros (de la torre Gironella) y al oeste, á una fortaleza sobre cuya puerta habia una inscripcion que el P. Roig afirma haber leido, y decia así:.«*Aquesta obra maná fer la Senyora Reyna Donya Joana Enriquez. Comensá la dita obra lo any* M.CCCC.L.X.VII.» GIRBAL, *El Eco de Gerona*, año I núm°. 4.—D.ª Juana morí en 14 de Febrer de 1468.

sine pensione, (et tunc) solvuntur tres libre t(antu)m; si vaccant per resignationem interveniente pensione, solvuntur XX libre, sicut si per mortem vaccaret; et sic a simili servetur in beneficiis curatis et simplicibus. Fuit eciam dubitatum si debet exhigi *fabrica* secundum valorem antiquorum librorum: fuit visum quod *nec cum antiquis*, quia plura beneficia de novo erant creata et instituta sunt, et aliqua diminuta et alia reformata; nec eciam cum *novissima manifestatione verorum valorum abbatum sanctarum crucum et vallis digne*, quia *illa* fuit minus equa extimatio verorum valorum, quia aliqui cupientes permutare sua beneficia non erubuerunt longas facere manifestationes, similiter et alii *minis et terroribus censurarem* voluerunt acquiescere comissariis, et sic per *eam* non poterunt haberi indubitata informatio; sed partim ex antiquis, partim ex novissima, partim cum informatione que haberi poterit in actu vaccationis tam ex juramento beneficiatorum (quam) et aliis circumstanciis, faciat debitum cum cautela.

Fuit eciam ordinatum quod omnino exhigat rationem ab omnibus collectoribus jurium *nupciarum* et ab omnibus bassineriis; et quod omnino exhigat a quolibet de capitulo quolibet mense V s(olido)s dividendos 2m formam ordinationis de qua supra in isto libro folio CXXXXII. Al(ias), nisi adm(on)i(t)us docuerit de diligentia executionis usque ad secundam litteram exco(mmunion)is, cedat oneri suo, quia al(ias) fabrica non posset sustentari.

Fuit preterea ordinatum quod dictus procurator faciat *copiare omnes indulgencias ecclesie, et mittere* omnibus bassineriis tocius diocesis, et extra si contingat eos poni extra diocesim; ut sic valeant dicere bassinerii petendo elemosinas seu questum faciendo: «hodie lucratur unusquisque talem indulgentiam»; et scribatur curatis quod hoc publicent in suis ecclesiis in IIIIor annalibus et precipuis festivitatibus, ut sic fidelis invitentur ad dictas indulgentias. Si autem contingat nos ponere bassinerios extra diocesim, de licencia episcoporum poterunt omnes fieri participes, et forte sine licencia eorum illarum omnium fient participes quia obtente sunt a romano pontifice.

Fuit eciam apunctatum quod dictus procurator fabrice faciat executionem p sive omnes dignitatum *emparas* impetrando contra redditus absencium, vel faciendo moneri per litteras monitorias quoscunque presentes. Sed contra d(ominum) ep(iscopu)m utatur compensatione quamdiu aliquid recipiat a procuratore fabrice; postquam vero omnem pensionem transtulerit ad *beneftiatum sancti pauli*, suplicationibus instet, et litteras missivas a l p(aternitatem) suam a capitulo petat; et omnem diligentiam adhibeat ne omissio prelati trahatur a subditis in exemplum.

Preterea, eciam fuit deliberatum et sibi consultum quod, sicut *thezaurarius omnia jocalia et bona* que tenentur sub sua custodia *inventariavit* et descripsit, prout *sua manu* scripsit in presenti libro folio CVII supra cum sequentibus (foliis), quod parimodo idem faciat ipse procurator et manu sua rescribat in presenti libro, et custodes compellat recognoscere inventarium de omnibus que apud eos stare et esse consueverunt, taliter quod amodo provideatur indempnitati ipsius fabrice, que a toto tempore guerre citra fuit male tractata, et quasi sine speciali defensore proptes indispositionem dicti quondam anthonii laurencii.

Demum eciam fuit ordinatum quod dictus procurator faciat renovari omnes intratas dicte fabrice, et eciam omnia onera ejusdem reducere ad observantiam hodier nam; quia plura leguntur in libris antiquis, que fuerunt moderata et renovata, et maxime de custodibus. Quantum vero ad C s(olido)s, qui dantur thezaurario donec unio capellanie de *mayano* quam hodie obtinet vinyoles fuerit sortita suum effectum, fuit visum quod omnino procuret quod dictus thezaurarius per viam arrendamenti solvat; aliquid, aut al(iter), procuret quod viniat juridice ad manus dicti thezaur(ar)ii ut sic aliquo tempore fabrica relevetur a dicto onere C solidorum.

2) *Acte del* 30 *Maig.—Fol.* 173 *b.*

Fuit deliberatum et concordatum cum magistro augustino, *magistro operis seu fabrice*, quod dentur sibi VII libre, et faciat finalem apocam fabrice computatis et admissis V l(ibris) quas sibi consignavit capitulum anno preterito, VI junii (1).

XLVI.

Lo Parlament de Girona (2).

1) *Acte del* 31 *de Maig* 1472. *Lo refetor del Cabildo designat per sala del Parlament. Situació del trono del Rey. Son elegits síndichs del Cabildo lo Dr. Juan* Dezlor *y lo* Dr. *Andreu Alfonsello.—Fol.* 173 *a.*

Die dominica, ultima madii post vesperos, quia instabat necessitas parlamenti pro die crastina, et quia acceperamus quod Regia majestas mandabat fieri *porrogationem ad Vjunii* ex certis justis causis, quia erat locus eligendus et deputandus *principalis propositionis* (3) *et parlamenti*, quia ubi fiet porrogatio fiet Regia propositio,—ideo honorandi d(omi)ni, capitulum, conformantes se oppinioni R(everendissi)mi d(omi)ni ep(iscop)i, cui visum est quod *locus refectorii*, si abilitetur, est magis ydoneus quam aliquis alius locus ecclesie,—ideo, adherendo oppi(nioni) R(everentie) sue, fuit conclusum: quod *bene elegit et bene cogitavit de loco*; hoc adjecto quod *tronus Regius*, sive solium, cituetur et collocetur in capite ipsius refectorii *versus circium* ad partem que est prope canonicam; et quod claudatur canonica (4) et porta domus mee et alia porta que respicit claustrum; et quod cansello claudatur in alio capite ubi est capella beate virginis, remanentibus inlesis portis claustri et gradarii qus itur ad domum ardia(chona)tus olim de bisulduno.

Et post predicta fuit visum quod ex quo porrogatio est cras fienda quod eligendi erant sindici qui intervenirent in dicto parlamento pro honorabili capitulo. Et statim, precedentibus jam tractatibus, fuerunt electi d(ominus) jo(hannes) de lauro decretorum doctor sacrista secundus et *ego* an(dreas) alfonsello archidiaconus bisuldunen(sis) per *viam sancti spiritus* et nomine discrepante.

2) *Acte del* 1 *de Juny. Primera y última sessió del* Parlament. *Protestació dels convocats contra la informalitat del Rey.—Fol.* 174 *a.*

Die lune, prima junii, non intravimus capitulum propter ocupationem parlamenti, in quo fuerunt *de utroque brachio, seu statu*, in loco preparato et ornato pannis et scamnis prout decebat, hora IX ante meridiem. Quibus convocatis et sic presentibus, magnificus d(ominus) *gabriel de la via* electus Regens cancellariam et d(ominus) michael fage, et uterque *in solidum* habentes comissionem ad porrogandum dictum parla-

(1) Cf. docum. XXXI.

(2) Cf. Doc. XXXVII, 3; XLIII, 2.

(3) Val dir *proposició del Princep, ó Rey*. Tres dias antes, *devant ell* havia D. Juan Margarit celebrat l' offici del Córpus en Peralada.

(4) En los claustros prop de la porta que ix á la muralla s' veu encara la inscripció de la *Canonja* ó casa canonical, á que l' Acte s' refereix.

mentum, exposuerunt in presencia omnium qui presentes erant causam absentie S(erenissi)mi d(omi)ni n(ost)ri Regis, quem opportuit facere commissionem eis directam propter *ingressum gallicorum*. Quam legi fecit per discretum p(etrum) de bagudano notarium locumtenentem prothanotarii. Qua lecta, convocati traxerunt se ad partem, et pecierunt copiam per *organum mei* cui fuit comissum. Fuimusque protestati de absentia dicti S(erenissi)mi d(omi)ni n(ost)ri Regis, *pulsante semper simbalo majore* prout solitum est fieri; emittendo generaliter protestationes solitas; hoc adjecto, quod eas dare possemus in scriptis. Ipse vero d(omi)n(u)s de la via elegit de consensu dicti d(omini) michaelis faga quod *solus procederet*, quia secundum constitutiones ex pluribus nominatis vel nominandis per cansellarium vel vicecansellarium *unum* t(antu)m potest eligere *regentem* d(omi)n(u)s Rex, *qui* tenetur juramentum coram ma(jesta)te sua prestare. Et sic ipse solus porrogavit ad diem *veneris proxime sequentis*.

Eodem die, dicti convocati hora tercia post meridiem convenerunt coram dicto d(omi)no gabriele; et in posse dicti baguda et nicho(lai) roca obtulerunt cedulam in vulgari: «*los convocats*» etc.—Que in effectu continent deffectus generales comissionis et protestationes que fieri solent in prin(cipi)o curiarum vel parlamenti. Quo facto, recessimus expectantes regium adventum.

FIDEL FITA.

NOVAS INÉDITAS

D' ALGUNS ECLIPSIS Y COMETAS APAREGUTS EN BARCELONA Y DE CERTAS PROFECIAS INDUBITADAS DE SANT VICENS FERRER.

Sr. Director de LA RENAXENSA:

Molt Sr. meu; un natural gaudiment sentí, com á entussiasta de las investigacions históricas, quan, aprés d' haver publicat en la il-lustrada revista comesa á sa direcció, altre dels documents que composan mon aplech, vegí havia felisment, donat ocasió, á lo savi Dr. Mn. Fidel Fita, de fernos coneixer duas eruditas series de las *actas capitulars de la Seu de Girona*, escritas per lo Dr. Alfonsello en lo XV^{6} segle. Llegint ab constancia los articles deguts á la col-laboració d' aquell eminent Prebere, desde llur comens, me cridaren diversas voltas una marcada atenció, que cresqué molt mes al repassar l' altre jorn l' acta (document XXXVI) contenguda en lo nombre 20 qui correspon al 15 de Noembre prop passat, y ab ella los datos astronómichs qu' inclou y las pocas pero mesuradas consideracions que la segueixen. Uns y altres me recordaren qualques *apuntacions* recullidas de molt ans y cert *document* que conservo, de tot lo qual n' hi trameto copia ab lo únich intent d' afegir una pedreta, per petita que sia, al lloable monument de mes adestrada ploma.

Son aquellas, las que subregueixen, extretas dels Dietaris y altres llibres manuscrits recóndits en lo arxiu municipal d' esta Ciutat (1) per las quals se vé en coneixement de l' ocurrencia en la mateixa de divers eclipsis de sol y lluna y del cometa del any 1456 qu' havent ja aparegut avans en 1378, observá aprés en 1682, l' astrónomo inglés Halley pero, ab sentiment ho dihem, del cometa de 1471 y 72, objecte primari de nostre intent, ni la menor nota n' havem vist, malgrat y la diligencia que hi posárem.

«Dimecres 16 de Setembre 1354, poch apres de las tres horas fou *Eclipsi del sol*, que durá cerca mitja hora». (Bruniquer: Rúbrica. t. 3. cap. LXXII).

«Divendres á 7 de Juny 1415, cerca lo fí de la quinta hora apres mija nit fou *Eclipsi del sol*, que durá cerca mija hora.» (Bruniquer id. id.)

«Dijous á XXVIIII del dit mes (Agost del any 1448) Aquest die entre VIIII e X hores de die fou *ectipsis de sol*, en tant que no perdé tota la claror, empero la sua claror se engroguí, e durá per alguna pausa.» (Dietari de 1446 á 1452, Bruniquer, Rúbrica, lloch citat y Comes, Libre de coses assanyalades lib. 1.er cap. 62.)

«Dimecres á XVIII de Juny del any M.CCCCLVI fonch fama per la present Ciutat que en lo principi del present mes vers levant fonch vista en la matinada per molts e per mi (1) entre una e dues hores passada migenit *una stela o cumeta* lançant alguna claror de lum fosquet qui se stenia al davant de ella á parer humanal be IIIes o IIIIe canes.

Apres á XV e XVI del dit mes present fonch vista *la dita ó altre stela o cometa* consemblant entre VIII e VIIII hores intrant la nit entre ponent e tremuntana.» (Llibre del ceremonial ó de sollemnitats etc. avans ters, y ara primer que compren del any 1424 al 1456, fol CXCII retro, constant ab iguals paraulas en lo Dietari de 1452 á 1457, en lo dit Libre de coses assanyalades de Comes, cap. 81 del lib. 1.er y en Bruniquer, Rúbrica, lloch citat.)

«Dimarts á XXIII del dit (Juny del any 1461). Lo dit dia etc. E lo dit dia fou *eclipsi de la luna*.» (Dietari de 1457 á 1462.)

«Divendres VIII (Noembre del any 1577). En aquest dia apparegué *una cometa cabelluda* de una coha cabelluda que la coha tirava entre levant y migjorn. Placia á la divina magestat.» (Dietari de 1562 á 1579.)

«Disapte á VII (Mars del any 1598). Dit dia hi hagué *Eclipsi en lo sol* entre les nou y deu hores de matí hi durá per spay de mija hora.» «Dietari de 1597 á 1602.)

«Dimecres á XII (Octubre del any 1605.) En aquest dia etc. Dit die á la una hora y dos quarts tocats hi hagué *Eclipsi del sol* molt gran perqué durá poch manco de mig quart, que lo die se torná tant oscur com si fora entrada de nit quasi al toch de la ave Maria apres apoch apoch vingue aclarirse. Deu nostre Señor nos vulla guardar de tot mal. Amen.» (Dietari de 1603 á 1609.)

«Dijous XVII (Noembre del any 1605.) Dit die en la nit se veren en lo Cel *uns grans senyals de foch*, que molts pronostican son mals senyals. Deu nostre Senyor nos do la sua gratia que es lo maior be que podem desijar. Amen.» (Dietari idem idem.)

«Dimecres á XII de dit (Maig del any 1706.) Aquest dia etc. Dit dia entre las nou y deu del mati *se eclipsá lo sol* quedant tot escur com si fos de nit vehentse les estrelles. Durá lo estar lo sol del tot eclipsat passat de un quart. Causá dit eclipse molt terror. Deu nos vulla donar sa gracia de desliliurarnos de sos influxos que de ordinari solan ser danyosos á la salut.» (Dietari de 1705 á 1708).

Lo document mentat en segon lloch forma part de nostra col-lecció diplomática y consisteix en certa piadosa narració extreta d' un translat en que Sant

(1) Nostre treball d' investigació no se ha contret á altres fonts qu' á las inéditas, escepció, empero, farem de citár que Don Florencio Janer publicá, anys enrera al parlar del códice catalá (M. S. de la Bib. nacional, P. 13) que conté uns «Anals de la Ciutat de Barcelona desde 1195 á 1480 «atribuhits á Boschá, la nova que 'ls mateixos aportan de l' aparició de 2 cometas en 1313 y d' un eclipsi de sol en 1431. (Museo universal—t. 5 p. 110).

(1) Lo scrivá del offici dels honorables racionals d' esta Ciutat, per qui era redactat lo «Libre del ceremonial ó sollemnitats e altres actes dignes de memoria» es lo narrador del fet.

Vicens Ferrer escrigué las profecías referents á lo qu' havia de succehir desde l' any 1443. Mémbranse en ella dos terratrémols, dos eclipsis de sol y un de lluna, a més d' altres diversos fets succehidors, qual desconegut text reproduhirém aquí no sols per la importancia biográfica y bibliográfica que respecte á dit Sant, com á escriptor valenciá, puga tal volta tenir, sinó principalment perque en vista de la forma y estil en que aparen dictadas las sobreditas profecías, puga judicarse quant bé asseverá lo P. Fita esser comuns als esperits d' aquell segle en que visqué lo Dr. Alfonsello, los pronóstichs de terribles mals, atribuhintlos als senyals extraordinaris que mostra la naturalesa en l' observancia de las lleys á que está subjecte. Empero nos permeterém adicionarhi qu' á més d' aquella en las anteriors (1) y fins en temps pus moderns, també han estat comuns (segons s' es vist en los apuntaments dalt copiats) semblants preocupacions. Aixó pareixerá estrany á la primera ullada, atés lo progressiu avansament de las ciencias naturals que son la llum descobridora d' alguns innombrables misteris vessats á doll per Deu en lo portentós palau de la vida, y posats, si aixi pot dirse, baix l' escarpra de nostra petita intel-ligencia; n' obstant, com l' home es per dissort assats egoísta, de tant afanyarse per son propi goig, de tant pensar ab ell tot sol, s' oblida de las demés criaturas regidas també per la ma de l' Omnipotent, y aytal oblit lo disposa á sentir en son organisme fortas y vehements impressions, quan lo sorpren qualsevol mutació de l' aspecte ordinari del firmament que li es visible, ja sia per l' obscuriment de la llum del dia, ja per l' aparició d' un estel quós ó cabellut, ó ja la d' altre desconegut planeta que se li mostri ab signes especials. Aixis es com uns fets que no se succeheixen *uniformes* sinó aprés de llargas centurias (2) l' hi han causat sempre cert reculliment en l' esperit, que junt ab lo recort de la sua petitesa, encara reduhida devant la magnificencia de las obras del Creador, son l' arrel d' ahont brotan las demunt ditas preocupacions per la temensa d' esdevenidors mals. D' eixas finalment naixen ab ajuda del domini qu' exerceixen en la intel-ligencia, mes de quatre sofísticas hipótessis, element constitutiu de l' astrología judiciaria.

Observat açó, passaré á transcríure lo *document* en que s' esplican las indicadas profecías de Sant Vicens Ferrer, essent á mon juhí indubitadas, car, si be atribuesch aquell paper, com á pertanyent al any 1448, y posterior á la mort de dit Sant (5 abril 1419,) me demostra l' autor, en tot lo que refereix, esserli contemporá.

«Jesus-Cristus. Com jo *Andreu martí* del Regne de Valencia partí de casa de mon para de la Ciutat de Oriola en edat de XXIIII anys venguimen en la Ciutat de barcelona en lany de la nativitat de nostre senyor *MCCCC vuyt* ventura me aportá quem matí em afermí ab mossen Ramon de blanes cavaller Maiordom del senyor Rey en Martí de alta recordació he memoria hoynt un sermó del *sanct home Mestre vicens ferrer*. Mort monsenyor metím al cap que seguis lo dit gloriós prehicador. Finí sos dies en la Ciutat de Raynes (1) de bretanya ell havia en gran familiaritat un home de sancta vida del orde de prehicadors qui era del Regne de ffrança appellat *frare pere de viles* al qual lo dit Mestre vicens ferrer doná *un translat de les coses ques havien aseguir en lo mon qui començava del any MCCCCXLIII* (2) en que havia moltes maravelles quis comtava de la ubertura del terç segell que recomta sent Johan Evangelista en lapocalipsi (3) axí com dels perlats de la Esglesia dels princeps e dels seglars. E solament vos diré de les coses quis seguirán fins *l'any sinquanta quatre* seria molt larch e nom bastaria dos mesos á transladar lo. E solament transladi dels *terratrémols* qui comensarán *en la desexuida del any MCCCCXXVI* (4) en son dictat dix lo temps que devia començar lo qual me doná lo dit frare pere de viles per sa bondat perque daçá nom qual fer recitació de la guerra de ffrança car es stat vist e serán encara maiors les altres coses quis seguirán car vist es del *Eclipsi del sol del agost del any MCCCCXLVIII* (5) seguiranse grans maravelles qui durarán fins *l'any sinquanta quatre* ço es grans mortaldats generals per tot lo mon. E serán les pus forts en *lany LII. E en lo mes de janer de lany LII* será una gran batalla en les parts de Tremuntana que cent anys ha no fo maior en que morrán molts e grans princeps temporals *a XXIIII de juliol any MCCCCL laclipsi de la luna* de ques seguirán grans mals en barbaria e en special en les parts de africa *en lo mes de maig del any MCCCC sinquanta tres* será un gran *terratrémol* per tota Cataluya e per tot lo Regne de Valencia e en la illa de Corsegua qui bastará fins en Arbona (6) morrán infinides gents e caurán molts Edificis e grans Castells e viles. *En lo mes de setembre* será *un Eclipsi de sol* no molt gran morrán dos molt grans senyors en les parts de Italia la un será de la Esglesia.

Item en lany MCCCCLIIII en lo mes de Març sen deu entrar en abis una gran vila *prop de Roma* per los leigs peccats que si fan.

Item en la Ciutat de *barcelona* deu haver gran persecució e haguera maior si no fos per lo servey que fan á nostre senyor deu per les sglesies e celebrar devotament que si fa.

Item en la vila de *perpenyá lany dessus dit* deu haver gran insult scampament de sang e lo princep qui fará gran execució en persones de caler. E tot vindrá per la gran tirania dels Regidors e per les falses mercaderias.

Item en *Castella* e en *portogal lany MCCCCLV* los Regnes serán en gran pressura e gran destrucció per ço com molts malvats christians hi metrán los moros

---

(1) Desde l'any 714 avans de Jesucrist en que se sap ocorregué un eclipsi y lo 341 de la mateixa era en que fou vist un cometa, los chaldeos, egipcis, chinos, persas, grechs, romans y demés pobles de l'antiguitat mes ó menys iniciats en l' astronomía, sempre consideraren abdos com á funest pressagi de diversos aconteixements notables que després fortuitament se verificaren.

(2) Parlém aixis, apoyats en que á mes de presentarse los eclipsis y cometas ab distincts aspectes, segons sia lo punt d' observació dels primers y la proximitat dels altres al sol, se repeteixen aquells, dins lo terme de 521 anys (cálcul de Pigre) y aquests de 76 anys (cálcul de Halley pera predir la reaparició en 1758 del cometa qu'havia observat lo qual corregí Clairant.)

(1) La ciutat francesa ahont morí Sant Vicens fou Vannes y no Raynes com apar equivocat.

(2) Tal volta aquest libre de profecias compost per Sant Vicens, es un dels dos qu' escrigué, intitulats: «*Terribiles Prophetiae Danielis*» ó *Liber de fini Mundi*» que s' estampá en 1482 y 1573, y «*Prognosticon, et Opusculum B. Vincentii*» M. S. (Ximeno—Escritores del Reyno de Valencia etc.—1747 t. 1°. pág. 30 col. 2ª y 32 col. 1ª) Nosáltres nos decantiaram á créurer qu' es lo segon, si no topessem ab l' inconvenient de que lo *translat* M. S. se coneix no era un opúscul ja que mes avall d' aquesta relació diu esser molt llarch y no bastar 2 mesos pera copiarlo.

(3) Fa referencia á los versicles 5 y 6 del cap. VI de l' Apocalipsis.

(4) Del dietari de 1422 á 28 se desprén tingué lloch aquests terratrémols als 2, 3, 13, 14, 17, 19, 21 y 22 de Mars y 22 d' Abril de 1427.

(5) Vegis lo que sobre lo mateix deixem anotat.

(6) Vol dir *Narbona*, ciutat de Fransa apellada en l' antiguitat «Narbo-Martius.»

els favorejerán, els liurarán forces e viles e será molt cruel cosa.

Item lo dit any morrá lo papa de Roma e romendrá lo mon en error que será gran *cisma* e durará XXX anys.

Item en la ciutat de *Génova lo dit any* vindrá á gran destrucció e ten gran que será una piadosa cosa. E açó será per lo gran divis ques fará una gran execució será en persones de molts homens e de altres coses moltes ques seguirán en lo mon per molts mals princeps que no vull dir pus sino que los misteris del Apocalipsi se seguirán que ha posats lo glorios sent johan Evangelista. E los dits mals vindrán per los peccats de la Esglesia. E per los Reys e princeps que no amen justicia per los pobles. Deo gratias.

Deus misereatur nostri, etc.»

Coneixent la certesa que tingueren molts dels fets predits, com per exemple la mort del papa Nicolau V (1455), y encara que ignorám lo compliment d'alguns altres, al menys en la forma y data anunciada, afegirém unicament, per lo que fa á nostre objecte que res parlant, los nomenats dietaris d' aquesta Ciutat, del eclipsi de luna del any 1450, ni del solar y terratrémol de 1453, y si dels terratrémol y eclipsi de sol que com á consumats refereix Andreu Martí á la deseixida del any 1426, y al 1448. Y restant ja copiat d' aquest darrer (segons advertim en la nota 9ª) l' apuntament que 'l menciona, nos ocupariam ara ab gust, dels terratrémols succehits en 1427 y 28 (é indicats també en la nota 8ª) aixís com d'altres antecedents y posteriors desde 'l segle XIV al XVIII, transcribintne la breu relació que 'n feren los a las horas vivints; mes jatsia que l' assumpto y la llargaria d' aquesta lletra no ho consent, deixaré, Sr. Director, per altre dia, si á Deu plau, lo remétrerli las novas tocants á las sensacions que la forsa centrípeta de nostre planeta ha fet esperimentar á aquesta comarca.

Mentrestant rebi aquestas que li envia, per si te á bé continuarlas en las columnas d' eix periódich, son afectíssim amich,

ANDREU BALAGUER.

Barcelona y Desembre de 1872.

CANSÓ DE NADAL.

Manat d' essencies adormidores,
encesa toya de tots colors,
encís suavíssim de tots los ángels,
gotx de ta mare, cor de mon cor;
Dorm, dorm,
ta mare vetlla,
vetlla ton son.

En mon pit verge tu beus la vida
y vida 'm donas ab ton amor,
ab aquets llabis que quan sospiras
niuhet me semblan de rossinyols.
Dorm, dorm,
ta mare vetlla,
vetlla ton son.

Sobre ma falda fes la dormida,
la meva boca sobre ton front,
si axís somnias podré saberho,
beuré tos somnis ab mos petons.
Dorm, dorm,
ta mare vetlla,
vetlla ton son.

Mentres somnies clavells y roses,
iré gronxante, cantant amors;
y si tens somni de fel y espines,
ab mes besades te 'l feré dóls.
Dorm, dorm,
ta mare vetlla,
vetlla ton son.

Y quan despertes de la dormida,
tos ulls riallosos mirantme ab gotx,
veurás la mare que per' vetllarte
encare 'ls llabis tindrá en ton front.
Dorm, dorm,
ta mare vetlla,
vetlla ton son.

FULLAS DE FLOR.

A MON BON AMICH J. ROCA Y ROCA.

Ja son aquí... ja entran; ja veyem las moradas barretinas y fins sentim lo só de las grallas. Tots son fornits com ells mateixos; per lo portal de la Rambla tenen d' entrar. Correm; cuyta xich, ó sino lo primer rengla no será per naltres.

Aixó ó altre cosa parescuda sentim á nostre entorn; es molt lo deliri per eixa festa.

Los uns corren faltántloshi fins l' alé per tindre 'l gust de poder ser ells los primers de véurels. Pero nosaltres, estranyats de tan bullici y animació, qu' es aixó, quins son los que fan la entrada y tanta fressa mouen?—preguntem.

¡Quí son!... y de cop sentim que mil veus formant acort ab las notas de 12 ó 14 grallas, cridan ab alegría:

Los xiquets de Valls.

Allarguém lo pas, Roca, que'ls podrém véurer.

Míratels: quina alegría tenen en poder per Sta. Tecla, alsar torres devant la Seu; en sas caras..... pero, no 'm recordava que son *los xiquets de Valls* de 'n Clavé que tenen d' ocupar per curt rato nostre atenció.

Siguemhi.

Está dividit en quatre veus: Tenor 1er, 2n, barítono y baix.

Estém en to de « re natural » y compás major ó de quatre.

Comensen los baixos y barítonos ab la tónica, als dos compassos reprenen los 2ns. ab la tercera, y despres los 1rs. fan la sexta y per fí descansan ab la primera inversió del acort dominant de « re ».

Los 1rs. fent lo « re » donan lloch á que 'ls 2ns. y barítonos fássian un mohiment ascendent convertint l'acort de tónica ab lo de dominant del to relatiu «sol».

¿No sents? los 1rs. diuhen: *á la plassa*, mentres los 2ns. y barítonos cantan:

prenen part en nostra festa
los forsuts xiquets de Valls
y en pilars, castells y torres
mostrarán s' habilitat.

No hi falta ningú; tothom vers la Seu s' encamina per veurer si enguany podrán fer lo pilar de set y pujar, si no m' equivoco, los vint y pico d' esglahons.

¡Quinas notas mes ben posadas segueixen! Sino que firma en Clavé diriat es lo comens d' una cansó popular de l' Ampurdá.

Ja se sent la dolsaina mentres las demes veus fent un petit cant de poca importancia, diuhen:

y á la casa de la vila
á mitj dia farán cap.

La melodía que segueix es molt fresca y original. Pareix que 'l poble s' alarmi; al veurer'ls ab sa barretina morada, faixa del mateix color, ab son ayre marcial, acompanyats de la marxa de las grallas no poden dir altre cosa que, tots al uníssono: *vira, vira* responent los barítonos y baixos:

. . . . . venen de Valls
ab sa rústica orquesta.

Tornan á repetir tots del mateix modo, pero are ho fan ab l' acort de «fa sostenido menor» dihent *vira* y responen los demés, baixos y barítonos, dihent:

. . . . . venen de Valls
per honrar nostra festa.

Los tenors 2ns, barítonos y baixos fent un mohiment contrari, mentres los 1rs. sostenen la dominant de «la», deixan sentir una melodía molt boniqueta y al mateix temps de molt bon efecte.

Ja las tres veus que ans t' he dit, fan la dominant de «re» preparant d' eix modo la entrada per la melodía que segueix.

D' esta no 'n diré res ja que altra volta l' hem sentida; sols sí tinch de dir que per mí es massa mansa per espressar lo que diu la lletra. Escoltém.

Per lo tros que ve deixo la ploma pus no vuy tenir lo pensament ocupat: prefereixo mes una nota que cent lletras.

Quí los hájia vist á Tarragona, ó al Vendrell y en altras poblacions del camp d' aquella provincia, al sentir lo que cantan, li pareixerá que passa á son entorn lo vent de aquella terra, sentirá aquella gatzara, aquell bullici, aquella cosa que no s' esplica. Los mes brillants colors s' esmortueixen devant la realitat. Per aixó torno á dirte amich Roca, que deixo la ploma y 'm preparo per aplaudir.

¡Ab quant acert va estar en Clavé al escriurer aquellas notas! ab quina facilitat y galanura estrefá los pensaments del poble! Per en Clavé y també per nosaltres, lo poble ho es tot; en ell se poden apendrer sentiments d' humanitat; aprop d' éll se pot escalfar ab lo foch de l'amor á la Patria. Y ¿qué no's podia esperar d' un com en Clavé que per pur amor al poble lo ha estudiat? que ha passat jorns enters per apendrer un de sos mes petits detalls?

Jo, desde mon retirat estudi, li dono á dojo la gratitut de mon cor.

Deixém lo camí que seguím ó sino fora qüento de may acabar.

Ja sols ressona la nota «fa sostenido» que fan los baixos imitant lo tabal. Per un instant passan al to «si natural». Dich per un instant perqué al acabar los setze compassos reposan tots, fent la dominant de «re natural major».

Ab temps allegro cantan la melodía que ja han cantat duas vegadas y qual lletra diu:

Quina gatzara, quina alegría
causan al poble los braus xiquets
quant fan alarde de llur pericia,
forsa, equilibri, valor y seny.

Estem en compas de dos per quatre. Los baixos, pujant diatónicament, se 'n van al to «fa» natural.

¿Qué no t' agrada la melodía que fan los tenors 1rs. imitant la gralla mentres los barítonos y tenors 2ns. destacan ab un altre cant?

—Si, pero si la memoria no 'm traheix sembla que est cant no es d' en Clavé.

—No, Roca, tens rahó; pero no per aixó se li pot tráurer 'l mérit. Lo cant dels 1rs. es dels mateixos xiquets de Valls; mes en Clavé volguentlos presentar quan estant fent lo castell fa sentir lo que per'ls vertaders xiquets es indispensable; cap trevall fan sens que 'ls grallés toquin eixa *martxa*. Aquí tens esplicat perqué en los xiquets d' en Clavé hi ha un cant dels xiquets de Valls.

Jo sols puch dirte que va tenir bona idea en posarli. Sols trovo no fa gayre efecte la combinació d' un cant ab l' altre.

Mira..... lo xich ja fa l' aleta: ja 's desfa 'l castell. De «fa natural» se 'n van á «si bemol»; compás sis per vuyt.

¿Sens quina melodía mes fresca. Escoltém la lletra.

Nort dels xiquets ne sian
ninetas vostres ulls hermosos;
com los estels de plata
que en lo zénit obscur
brillan en nit serena
y l' ample espay banyen de llum.

Dient que la música hi está molt ben agermanada hauré complert ab esta melodía.

En lo que segueix, si be es boniquet, la novetat no hi sobra.

Sols trovo, en lo següent, fa molt bon efecte la represa dels 2ns. barítonos y baixos.

Tornan á cantar lo de

Nort dels xiquets, etc., etc.

¿Has reparat ab quina facilitat han passat de «si bemol» á «sol natural», to relatiu? Cantan lo que ja ho han fet en altre tó. No aplaudeixis; espera. Ja la veu dels cantors se va perdent; ja s' allunyan; á *sotto voce* han fet l' acort dominant. De cop mils bocas espressant la gratitut de sos cors diuhen:

Adéu siau xiquets de Valls.

Ja no 's veuen.

Quantas ninetas tot baix deuhen dir: quí ho sap si l' any vinent los tornaré á véurer.

Barcelona, 15 Desembre 1872.

MODEST VIDAL.

LO MONASTIR DE LAS MEDAS.

(Acabament.)

Si no es possible assegurar ab tota precisió en quin temps quedá enderrocat y solitari lo convent de Sta. María de las Medas, ja es mes fácil descubrir, gracias á las noticias que hem pogut proporcionarnos, las causas que debian contribuir á sa mes prompte destrucció y ruina. Lo mes natural considerám, habia d'esser per la devastació dels argelins, los atrevits corsaris que per una colla de centurias foren l' esglay de las poblacions marítimas de Catalunya; de tal manera se mostra llur poder en lo sigle XV ab l' ardidesa ab que tant sovint possehian lo castell de las Medas, que feyan de ditas illas, no tan sols un port de segur refugi ahont redorsarse, sino que allí fins aparellavan y sortian llurs espedicions y piraterías.

Ben esplicat ho portan los documents que posam á continuació trets del arxiu municipal de Barcelona: per lo primer se veu, que mes de una vegada los concellers de la ciutat hagueren de arbitrarse per ajudar á recompondrer y á rescatar del poder dels moros aquella fortalesa.

«De les XXXX lliures dades en ajuda de la composició de la torra de les medes.

Dissapte a VII del mes de Juliol any mil CCCC L XX stants en lo verguer de la casa del concell de la ciutat de Barchelona los honorables mossen francesch lobet, mossen Johan ros, mossen ffranci, ferrer, mossen Barthomeu Costa e mossen Bernat gili concellers l'any present de la dita ciutat. Considerants e pensants les moltes incomoditats, e quasi incomparables dans, los quals als vassalls e obedients de la magestat del senyor Rey *cascu die provenyen per la torra de las medes esser en mans dels inimichs de la magestat*, e signanment a la

present ciutat com fossen los vituals, e mercaders assi venuts en aquella robades, e en moltes maneres empatxades. E mes considerants que per aquella haver en ses mans lo illustrissimo primogenit moltes vegades havia disposat fer moltes despeses, e entra aquelles se foren seguits molts dans á las persones dels vasalls sens e ara es stada cobrada sens tants dans car solament costa CCCC florins. Los quals lo honorable en Luhis pont de Torroella qui es estat miga de aquella cobrar ha promesos dar dins cert temps, ó restituyr la torra á juy de aquelles qui per los inimichs aquella tenien. E finalment considerants que lo dit luhis pont qui ha cobrada dita torra per fer tan benefici á tota la costa no es merexador que del seu part la dita quantitat axi pot o poria fer, ans á gran carrech, e maior dan dels vasalls, e molt servey del senyor Rey convendria aquella restituyr als dits inimichs. E per ço los deputats de Cathalunya los consols de mar e defenedors de la mercaderia, e ells dits consellers tots ensemps pensants en qual forma la dita cuantitat será pagada han dat en parer, e feta conclusio que en ajuda de dita paga los deputats dels bens del general no consignats als censals paguen XXXX lliures e de la resta del dret de les X per C paguen altres XXXX. E quels proratge part altres XXXX lliures. E la ciutat sens empero lesió de les ordinacions del redret de la taula pague alguna cuantitat. E que la resta acompliment de dits CCCC florins sia comptat e pagat per los lochs de la costa *fins á lansá* segons entre aquelles ja es fet tesat compartiment, á aquelles per letres de la ciutat e drets dits deputats ja notificat, per tant ells dits consellers tots sent concordes present mi Johan brujo notari escrivá del consell feren deliberació é conclusió, que la ciutat, ó ells consellers de aquelles partides qui foren pagades per singulars, e ajustades per la subenció de la vila de Piera apres que fou cobrada dels inimichs per miga de dites partides sostengudes, sien partides, e pagades per mossen Johan Ros qui es receptor, e custodi de dites partides en ajuda de la paga de les XXXX lliures, cobrant apocha de aquell qui aquelles rebra, e posant les en dates en lo compte que mena de dites pensions.»

Fins aqui veyem que ni tampoch se menciona lo monastir objecte de aquestas investigacions; judicariam si estava ja desamparat si no fos que en lo document que ara segueix espressament se n' parla.

«Capitols del orde de las Medas donats per lo syndich de Torroella.

Als molts illustres egregis nobles magnifichs senyors. Per quant los crestians pateixen en gran manera per los moros en las illas de les Medes, situades devant las mars de Torroella de Mongri prenent varios vaxells de crestians y saraxant molts lochs marítims de la costa de Cathalunya en tant que del any MDXX, ensá devant dites medes se an presos passats vint vaxells y se an encatiuades passades sinc centes animes, y a dites medes se amagan y reparan totes les fustes de enamichs qui viuen en las mars de Cathalunya y de alli enfora fan sos concerts, y axi vaent los tres estaments de Cathalunya los grans dans que crestiandat patex per no estar la torra situada en dites medes per los passats de Cathalunya per la previsió de ditas indemnitats provehida com se atany per ço en les corts celebrades en Monçó en lany MDXXXIII e XXXIIII fonch feta la ordinació seguent.

Primo que las bullas antiguas concentides per los papas á la fábrica de dita torra y sglesia de aquella fundada sots invocació de S. Miquel fossen confirmades per la sanctedat y dades facultats majors si aparia y las despeses fahedores per dita confirmació aguessen de (beunarse) los deputats de Cathalunya.

Item que per part dels estaments de Cathalunya fos suplicat lo senyor emperador que concentís executorials de poderse predicar dites bullas per sos realmes y senyorias perque del que provehiria franch, lo quart fos de sa magestat per probuenció de las galeras de ponent que mante per seguretat de la costa de Cathalunya en Castella.

Item que los deputats aguessen lo carrech de fer predicar dites bullas y fer los arrendaments de dites providencies y tots los emoluments aguessen de venir en poder llur per estar mes sagurs y gordats dels quals dits deputats aguessen de cobrar tot lo que aurie despés del general tant per la confirmació de dites bullas com per altres despeses se farian acercha de dit negoci.

Item que del provehit de dits emoluments deduhit lo quart per sa magestat, com es dit, los dits deputats aguessen arreparar primerament las defenses de dita torra que los moros an enderrocades y reparar los baluarts qui estan cercha de dita torra.

Per lo contest del capítol ara venint, poch faltaria pera afermar la opinió de que aquell convent fou destruhit pèls piratas: aixís diu.

Item aguessen á tornar la sglesia del dit archangel sanct miquel fundada acercha de la torra y dins los dits baluarts la qual sglesia e son retaula los moros an enderrocats y cremats.

Item que devant los ports qui estan bax de la dita illa per los quals sols se pot puiar en dita torra ço es lo hu de part de tremontana y laltre de part mig die se aguessen á fer dos baluarts ab un torrahí per tanir á quiscum de ells una ó dos peçes de bronço per fer anar totes les fuestes quis volguessen recullir en dits ports.

Item que fos feta renda pera obs de sis soldats y un prevera per la defensio de dita fortalesa y per servir de dita sglesia e per tanir e conservar la monició de polvora y altres coses.

Es curiós lo que á continuació espressa del projectat pera encendre una farola en aquellas illas, cosa que per sa gran utilitat s' ha dut á bon terme en nostres dias.

Item pera mantenir una gran lanterna la qual quiscun vespre cremás á la sumitat de dita torra perque los navegants en las nits y desatinats per la tormenta de la mar en veure lo dit lum sapien en quines torres se troben y se puguen gordar de les montanyes de la costa de terra per quant ses vist molts vaxells parir per dita costa per no saber ni poder tanir tino aont se trobaven e assenyaladament se son perdudes alli per dita raho en temps passat set galeras, e alguns bergantins de *andrea dori* (1).

Item que los deputats de Cathalunya aguessen lo carrech de tanir á direcció dita fortalesa y de posar los soldats y fer las monicions necesarias.

E fonch feta promesa dit ány de XXXIII per alguns mercaders aragonesos que sis impetrava licencia de sa magestat de predicar les dites bulles donarne de ordinament á dits deputats de Castella e Aragó una bona quantitat de moneda e ab lo ques fora tret del realme de Valencia Cathalunya y realmes de les illes deduhit lo quart per sa magestat lo restant molt complidament aguera pogut fer la dita empresa e pagar tot lo que per lo qui per lo predit fora estat necessari. E sis fos acabat ere cosa que á la terra no aguera costat res ni á sa magestat y fora enseguida una molt sauna obra e molt profitosa per tota la crestiandat y assenyaladament per Cathalunya.

E impedis dita sancta obra per los contraris que mossen almogaver qui á les hores tenia carrech de dites medes hi feu perque ell no aguera pogut fer predicar dites bullas com ho feu si dita capitulació agues agut loch que sols de Valencia tragué passats dos milia ducats donant entendre estaven en dites medes molts soldats y frares y altres coses qui estaven pintades á la contestura de dites bullas. Per ço seria cosa molt utilosa per tota la crestiandat ara en estes coses se affermas lo predit per quant lo die abans de corpus del present any quatre fustes de moros se posaren en lo port de les medes sens esser per ningunes de les gardes de mar descubertes y en la matinada sigueren en terra cerche de LX homens y essent en terra de la costa de una capella qui es á mig quart de lengua de mar prengueren vuyt homens y apres entraren dins la sglesia de sancta María y al image de nostre senyora paguaren mes de vint cultellades y enderrocaren lo altar de nostra senyora e part de la taulada de dita sglesia y apres seraxaren alguns masos qui per alli eren e mataren molts bous e vaques, E axi mateix posaren foch en totes les barraques de pescadors qui per alli eren les quals coses nos foren fetes si en dites medes agues gordes e artilleria. E per lo que en dita torra de les medes no estan gordes los inamichs porien posar á naquella gent armes vi-

(1) Andreu Doria, lo célebre almirant genovés d' aquella época.

tualles e artilleria e tindrien alli un port molt segur. E apres de alli en fora porien anar saraxant e destruir los lochs de la comarcha de empurdá.

Per ço lo síndich de la universitat de dita vila suplique á vostras senyorias e merces vullen tenir les dites coses per molt comenades per lo que tan importa al be e util de la terra e de la religio crestiana deputant certes persones de quada bras las quals regoneguen e entenguen sobre la dita capitulació. E que apres feta relació vostres senyorias e mercés determinen sobre estes coses provahirhi e de fet hi vullen provahir e o vullan fermar e loar la dita capitulació que tant importa per lo be de tota la crestiandat e ab asso nostro senyor Deu ne será loat sa magestat servida e la republica conservada. E dita universitat de Torroella de mongrí ho tindra á molta estima etc...»

Se dictaren los anteriors capítols, segons lo document, (1) en las corts aplegadas en Monsó l'any 1534, mes potser no foren aprobats perque tornaren á presentarse pel que era síndich representant de Torruella (2) en las següents corts ques reuniren també en Monsó, l'any 1542; á 15 del mes d' Agost se llegiren al estament eclesiástich y se resolgue nomenar de quiscun bras un diputat per aquell negoci y en consecuencia fou senyalat en Francesch Solsona per l' eclesiástich, en Guillem Ramon de Blanes pèl militar, y en Francesch Andreu síndich de Girona, pèl bras real ó del poble. En l' arxiu de la corona d' Aragó se troba lo registre d' estas corts que en son acabament hi ha un capítol que comensa «A la experiencia ses vist de molts anys ençá que per no estar ab guarda e previsió deguda la torra situada en las illas de les Medes» etc... es molt mes breu y correcte que l' anterior document y fineix com era consuetut d' esta manera «Plau á sa magestat, y manará scriure á nostre sant pare conforme al suplicat» (3).

Es difícil que se dugués á cap lo projectat en las corts de 1542; si bè faltan noticias que ho espliquen, ab tot creyem endevinar que aquella restauració en tot cas no fou de gran durada, puix que de dia en dia era mes compromesa la situació d' un monastir en aquella costa per la piratería, may com llavors tan prepotenta y escandalosa.

Escassejan també las noticias históricas de las illas Medas despres ensá de l' época d' estos documents; se n' apoderaren los francesos en una de las tantas entradas per l' Empurdá, últims temps de la guerra dels segadors, 1655, y fou recobrada per l' armada de Barcelona venint de fer alsar lo siti de Palamós pèl mes de Setembre (4); en la malhaurada guerra de succesió, aquell castell fou molt aviat en poder dels d' Anjou y gobernat per un tal B. Martin que se criá prou mala anomenada per las seuas arbitrarietats y despotisme, y finalment en la guerra que diem de l' any vuyt, es be prou sabut sigué un dels punts de Catalunya hont s' aguantá mes ben plantada la bandera de l' independencia.

Bagur 1872.

J. PELLA Y FORGAS.

(1) Per falta de temps, sols fullejant lo procés de corts de 1534 cap apuntació hem sabut veure de aquets capítols.
(2) Era en Genís Benet de Corsà.
(3) Arxiu de la corona d' Aragó registre 85, fol. 117.
(4) Feliu tom. III. pag. 337.

LAS JOYAS ENMATLLEVADAS.

Tres tamborets, un taulell, quatre trossos de fusta y unas quantas eynas, veus aquí los mobles de que 's compon la botiga d' En Joseph Pi y Roura. Prou los vehins que son nous al barri se creuen que la miseria qu' en ella s' esmenta es efecte de la massa riquesa de sos amos, empero, malgrat als trenta dos Sants Josephs, qu' enganxats ab aygua-cuyt á la porta marcan los anys que conta la botiga, lo pobre no ha pogut passar de fer remendos y encare pera estadants que si son ben carregats no sempre 's cobran. Y no es qu' ell haja deixat de fer tot quant aconsellan los homes mes adinerats pera sortir de son estat. Mes de cent voltas ha recordat á sa muller aquellas paraulas tan sabudas: «pera esser rich, llensa la dobla de quatre ó escatima 'l diner» y fins quan ha pogut ha seguit lo primer camí, empero á forsa d' intentarlo pastura pe 'l segon, sens que cap d' ells l' haja portat al cim cobejat y que ja l' hi creuen los vehins nous de son barri.

La senyora Pona, sa meytat, mes prudenta que 'l papalló pera fujir de la llum qu' en sa casa está sempre encesa, y limitant sa ambició al passament diari, te un génit talment oposat al de son marit y mercés al amor no desmentit ni duptat de trenta dos anys fan lo miracle de viure sens la mes petita qüestió, á menys que 'ls vehins ho sápigan. Per mes que 'ls que la fan rica, li critiquin sa mena de viurer, ella no 's mou de la carn d' olla diaria y un entrant pera las diadas y no 's ficsa si las faldillas de blauet, la mitja reixada, los mangots y las estufas que porta son ó no de moda. Degut á sa prudencia, ella fa trobar riquesa en la casa que 'ls diners tant sols se contan per sous, si es cert que la riquesa consisteix, com ella diu, en que totas las necessitats sigan degudament satisfetas.

Aixís, la teniu sempre contradint á son marit quan aquest projecta reformas qu'es la major part de l'any, concedintli tan sols aquellas de las que ni 'n resulta un malestar ni un gasto. Ella li aproba lo mudá 'l taulell de lloch, que cap vehí ha vist duas setmanas en lo mateix; res li fá qu' un mes seguit no s' haja menjat ab la taula al mateix cantó, ni que cada dissapte presenti la pisa del armari, que d' arreglarla ell s' en cuyda, ab novas combinacions. Per tot lo que sia estalviar paraulas que no portan á cap fí, fa 'l que pot la senyora Pona, empero lo que no vol permetrer, es, qu' avant se tiri lo pensament que fa molt temps ocupa á n'En Joseph, semblantli, per altre part, que, malgrat son bon desitj, esta volta son marit sortirá ab la seva.

S' estava la senyora Pona sentada prop la taula de la cuyna, que hi ha al sostret de la botiga, ab un cabasset á la falda del qu' en treya patatas qu' anava pelant y deixant dintre un plat, quan acostántseli En Joseph que pujava á fer las deu, li digué:

—Bè, vaja, t' has resolt?

—Ja t' ho he dit cent voltas, Joseph, y may m' en cansaré: sempre qu' has volgut treurer mes al sol de lo que hi ha á l' ombra, ja saps com has quedat.

—Empero, dona, ¿no veus tu mateixa qu' aixó no costa cap diner? ¿No li has de fer un vestit al noy? Donchs ¿que te mes que l' estreni anant á la professó qu' anant á véurela?

—Si no es aixó 'l tot. Tu 't creus que n' hi ha prou ab lo vestit? ¿Es que permeterias que ressaltés entre mitj dels altres per lo pelat de la armilla y lo llis de sa camisa? Si sempre m' haguesses cregut á mí llavors qu' ab ta manía de que llensant la dobla de quatre se pot esser rich, posares escriptori á la botiga, llogares magatzem y prengueres dependent mancante sols feyna pera mantenirho tot, de lo que 'n fou lo resultat perdrer lo poch que teniam, lo noy are tindria agulla, soguilla y tot quan tinguí de vendrer pera seguir ta manía.

—Ja estich ab tú, dona, y tu saps qu' al noy l' estimo prou pera no permetrer que la gent se rigui d' ell y volguer que fassi 'ls gegants á n' allí hont van los pendons, pero pensant precisament ab aixó ja he

parlat ab lo senyor Esteve de dalt y 'l senyor Damiá del segon pis, y estos, molt contents, s' han ofert á deixarnos lo que 'ns manqui. A mes, la padrina del noy me deixa aquell mocador ab puntas qu' es la atmiració de quants lo veuen.

—Apar estrany que, portat de ton desitj de volguer figurar, digué ella aixecantse y agafant lo devantal que contenia lo cabás de las patatas, vulgas fer lluhir ton fill ab las joyas dels vehins.

—Donchs, Pona, no se que dirte: lo noy irá á la professó.

Aná seguint la conversa en la qual la senyora Pona veyent qu' eran inútiis sas observacions havia pres la determinació per fi, de que, ja que la cosa se tirava avant, se fés lo menys malament possible.

Entrá en est moment la senyora Laya padrina del noy y jermaha d' En Joseph. La senyora Laya era una dona d' uns xeixanta anys, petitona, un xich corba, de cara arrugada, ulls blaus y petits y ab lo llavi inferior sortintli mes que l' altre. May deixava sa mantellina ab puntas, ni sas faldillas de domás, ni son vano de barnillas de xicranda. Sa casa era una vera exposició retrospectiva. Lo moble mes modern tenia mes anys qu' ella y estava tan cofoya d' aixó, que no tenia conegut ni coneguda á qui no ho hagues ensenyat deu voltas. Avara de mena, fins escatimava 'ls favors y si alguna vegada en ios assumptos de casa son jermá dava un consell era sens dupte ab la intenció de guanyarhi, quan menys, un vint per cent.

Al véurela En Joseph: —Ola, Laya, li digué, vens com l' anell al dit.

—¿Que hi há?

—Saps que per últim hem resolt qu' en Pepet vaja á la professó?

—Ah, tan mateix?

—Sí, digué la senyora Pona, intentant un esfors, aquest s' empenya en aixó, 'l tonto: ves quant mes val que la vaja á veurer que no 's cansaria y fora gastos. ¿No es vritat?

—Molt al contrari, respongué la senyora Laya, no só pas del teu parer, Pona ¿qué vols que diguin la senyora Pauleta y 'l senyor Albert que tots dos hi fan anar lo seu noy? y 'l senyor Mestre qu' essent son fill pendonista vol que l' acompanyament sia lluhit? Tréulehi del cap aixó, Joseph: lo noy ha d' anar á la professó.

La senyora Pona conegué desseguida que no 'n treuria res per mes qu' instés ja que las ganas de figurar semblava fos distintiu de la familia de son marit.

—Be, ja ho veig, digué, pero veus: lo noy no te res; tot se li ha de fer y ja saps que las cosas fetas á pressas.....

—Uy, uy, encare hi mancan quinze dias, interrompí la senyora Laya.

—Oy tal, ves perque s' amohina aquesta, afejí son jermá.

—Y després, continuá la senyora Pona, lo noy ja sabeu que no te soguilla, ni te.....

—Deixau correr tu aixó, digué sens deixarla termenar son marit, deixau correr, no li mancará soguilla, ni agulla, ni res. Mira, la Laya 'ns deixará aquell mocador de puntas ¿vritat?

—¿Quin? Aquell bó? Ay, noy, que m' ve malament! feu com sapiguentli greu la senyora Laya: tot just lo tinch á planxar, l' altre dia 'l vaig deixar á la Roser pera un batetx y me 'l va tornar fet un drap de cuyna. A fé que 'm sap bon greu!

—Veus, digué la senyora Pona aprofitant aquesta ocasió, si tots aquells ab qui contas per lo demés te fan aquesta resposta, bona nit professó.

—Ho sento, continuá la senyora Laya, si aquella deixada no me l' hagués embrutat tant.....

—Be, digué, acudintli una idea En Joseph, si d' aquí á la professó hi mancan encare quinze dias; lo mocador ja será planxat.

La senyora Laya, que no 's creya que 'l seu jermá també pensés, se vegé atrapada y no tenia mes escusa que deixar 'l mocador per mes que li raqués molt, empero no torná resposta.

—Vaja, Laya, continuá En Joseph, decantantla del tot, mes caldria que 'l teu mocador que tant cobejat es de quants l' han vist, no lluhís á la professó!

A la senyora Laya se li acudí per las darreras paraulas de son jermá que deixant lo mocador al noy trobava un medi pera esposarlo á l' atmiració dels que no 'l coneixian, y á la enveja dels que ja l' havian vist deu voltas. Aixó li feu l' efecte de que qui aniria á la professó fora 'l mocador, empero l' acompanyaria 'l noy. Aixís, donchs, s' apressurá á respondrer: Oh no ho faig pas pe 'l mocador que prou conegut es. Res, res, vaig á donar pressa á la planxadora y 'l portaré en estant llest.

Deixá la senyora Laya la casa de son jermá y est, tot fregantse las mans de content, y, veyent ja son fill á la professó, se n' aná vers l' eixida desd' hont cridá al senyor Esteve que vivia al primer pis.

—Senyor Esteve, senyor Esteve!

—Ja vaig, digué una veu que sortia de la finestra del primer pis, y al cap d' un moment aparegué 'l senyor Esteve afeytantse, ab un pitet de quadros blaus lligat per dalt al clatell y per baix á la cintura. Lo senyor Esteve se trobava en lo moment d' ensabonarse y li venia bastant difícil permetrer que las bombollas se li apaguessen á la cara. Aixis es qu' ab la mateixa franquesa que sortí ab la cara blanca al veurer á n' En Joseph, seguí afaytantse servíntli de mirall los vidres de la finestra.

—¿Que tenim de nou? preguntá al veurer lo fusté.

—Res per are, respongué est ab lo cap alsat. Venía á dirli, y aixó ho digué ab veu mes baixa, alsat de puntetas y arrimat á la paret de la finestra, que per fi ab la Pona havem determinat fer aná 'l noy á la professó.

—¿Tan mateix?

—Si, y ab est motiu com que vosté havia parlat de deixarme aquella soguilla, venia.....

Un ¡ay! del senyor Esteve interrompí al fusté, produhit per un tall que s' havia fet ab la navaja á conseqüencia d' una estirada de mánega que li doná sa muller qu' aparegué á la finestra sens que 'l fusté ho esmentés.

—Que te? preguntá En Joseph.

—Ca, res, respongué 'l senyor Esteve sens sapiguer que dir; la navaja que m' ha tallat un grá, seguiu, seguiu.

—Donchs, com li deya, venia á dirli si li vindrá bè deixármela, que li agrahiria molt.

—Ab molt gust, ja ho sabeu, Joseph, que podeu manar: estigas, digué cridant lo senyor Esteve y dirijintse á sa muller que l' atormentava; faig lo que vuy; sí, Joseph, seguí mudant de tó y dirijintse al fusté; quan volgueu.

—Que te? torná á preguntar est.

—Ca, res!

—Com m' apar que parla ab algú....

—Ca! ab ningú: la dona que..... No continuá puig deixant la finestra se n' aná corrents cap dintre y durant un bon xich, lo fusté qu' encar estava ab lo cap alt, de puntetas y apoyant las mans á la paret, sols oí corredissas pel pis y soroll de cadiras al caurer: permanesqué un moment escoltant no poguentse donar compte de lo que passava, quan á la fí, cansat de veurer que no surtía de nou lo Sr. Esteve y més encare de la posició en qu' estava, se ficá á sa casa semblantli ourer al ferho com si la muller del Sr. Esteve digués: donchs no l' hi deixarás, que lluheixin ab la seva esquena; donchs l' hi deixaré, feya son marit.

En Joseph aná á cercar á la Sra. Pona:—ja ho veus, li digué al toparla, ja no 'ns manca tot: m' en vaig á veure al Sr. Damiá.

Efectivament, deixant la botiga s' enfilá escaleta amunt y trucá al segon pis.

Un senyor com d' uns xeixanta anys qu'estava arreglantse pera sortir, obrí la porta: era 'l Sr. Damiá, un ex-vista d'aduanas, cessant per causa d'un mal d' ulls, conseqüencia de tant ferlos grossos quan servia, lo qui, havent perdut, ab greu, la costum de ferse sospitós ab tothom havia agafat lo vici de no confiar de ningú. Quan sortia de casa ho feya ab las butxacas enterament viudas de diners y sens que joya alguna guarnís s' armilla ó sa camisa, tot per por d' esser robat; tant, que fins duya lo mocador á las mans pera no perdrel de vista. Al véurer á En Joseph:

—Ola, li digué, ¿qué 'l porta per aquí?

—Venia á ferli una visita, respongué'l fusté.

Lo Sr. Damiá se mitj jirá d' espatllas com disgustat y agafant la clau de sobre d' una taula.

—Miri, li digué, precisament are anava á sortir y no puch destorbarme.....

—No hi fa res, feu lo fusté, ma visita es molt curta y puch ferli tot baixant l' escala; ja pot tancar si es servit.

—Bé, donchs, digué l'ex-vista, treyent dissimuladament á fora á En Joseph y tancant la porta: anem, anem.

—Donchs, com li deya, Sr. Damiá, ma visita es molt curta, digué'l fusté tot anant baixant y portant darrera á n' aquell, venia á dirli qu' ab la muller hem parlat de fer anar lo noy á la professó y com que, francament, continuá tot aturantse en un replá y jirantse de cara de son vehí que feu lo mateix, hem pensat ab vosté pera que 'ns deixés aquella agulla bona que té y de la que ja 'ns havia parlat fá temps.....

—L'agulla! esclamá'l Sr. Damiá agafantse á la barana, puig qu' al ourer la paraula *deixar* havia perdut l' equilibri. ¡ L' agulla! repetí, vostes me fan riurer y com la puch confiar á una criatura? Jo no sé com vostes no s' hi ficsan mes á demanar las cosas y anava á retirar al fusté pera que li fes pas, quan est molt resolt digué:

—Com s'entent Sr. Damiá? Voste 's creu qu' á casa no hi ha diners pera pagarne cent d' agullas, cas que sucsehís un fracás?

—No, home, no, molt lluny d' aixó, ja sé que no quedariau malament, pero jo no sé quina necessitat hi ha de que la criatura vaji tant enjoyada?

—Oh, es necessari qu'una cosa acompanyi l'altre: lo Sr. Esteve li deixa la soguilla.

—La soguilla! digué l' ex-vista obrint uns ulls com unas taronjas, y ¿ li deixa aixís, sense mes ni mes?

—Com sense mes ni mes? No veu qu' al noy l' acompanya 'l Mestre?

—Ah, ho hagués dit avans, feu lo Sr. Damiá que ja no veya ab tant perill sa joya. Bueno ¿ quan es la professó?

—D' aquí quinze dias; lo fem anar á la de S. Pere; diu que será molt lluhida; fins hi anirá un pendó d' homes.

—Be donchs, ja l'hi deixaré. Sobre tot li recomano.....

—Vol callar?

Y tots dos continuaren baixant l'escala y 's despediren essent al carrer.

Lo fusté fregantse de nou las mans y rient entrá á la botiga y digué á sa muller: ja está tot arreglat.

Durant los quinze dias que mancavan pera la professó, lo Sr. Joseph no deixá de vista als qui li prometeren las joyas recordantioshi lo deixarlas y assegurant al de l'agulla sobre tot, que no tingués cap cuydado.

Ja ab temps la Sra. Pona, qu' ab estas cosas hi entenen mes las donas, havia portat á casa d' un sastre del carrer de baix la capa blava del seu marit pera que d' ella en retallés pantalon y jech pel noy, fent servir las jiras, qu' eran de vellut de seda negre, pera una armilla.

En Joseph no tingué cap reparo en sacrificar la única capa, comprada quan las cosas anavan mes bè, mentres son fill fes goig.

Vingué la vigilia de la professó; los gegants feren la passada per lo carrer d' En Joseph y est llegí tots los diaris de Barcelona, que parlant de la festa religiosa qu' anava á tenir lloch lo dia següent feyan esment del pendó del Sr. Trescents, mestre de noys, en lo qual devia anar lo seu fill. No li cabia cap dupte quan ho assegurava á sos vehins que parlantne lo diari lo pendó d' En Pepet, qu' ell ne deya, fora lluhit.

L'endemá á primera hora lo noy ja s'havia rentat tres vegadas y se n' havian enviat una pila de recados á casa 'l sastre que no tenia llest lo trajo.

Aquell dia á ca 'l fusté 's diná á las onze y, un cop acabat, En Pepet fou portat per una minyona del vehinat á ca 'l perruqué que li omplí 'l cap d' anelletas, que no esbullaren la gorra ja qu' esta no tocá mès los cabells del fill del fusté.

Desseguida li fou posada la camisa; empero á última hora s' adonaren que, malgrat de esser planxada, tenia un set á la mániga y al coll hi mancavan los botons. En Joseph tot era impacientarse y la senyora Pona darli catxasa; aprés de molts apuros lo noy quedá vestit y tant ben mudat que 'l goig qu' es presumia En Joseph, havia superat sas esperanças.

Un cop vestit, son pare li posá la soguilla d'aytal mena qu' á fi de que 's veyés molt li passava per dessobre 'l coll del jech. Aixis fou com lo pujaren á casa 'l Sr. Damiá, qui havia volgut posar per sas propias mans l' agulla al pit d' En Pepet: un cop lo tingué davant li mostrá la prehuada joya, li feu esmentar los moltíssims diamants de que estava plena, sino la agulla, la imaginació del ex-vista y li encarregá d'una manera gran lo molt cuydado que devia tenirhi. No content ab aixó, s' entretingué á cosirlahi al pit de la camisa y al despedirse li digué:

—Sobre tot posehi sempre la má al demunt.

Baixá en Pepet l'escala y á l'entrada l'esperava son pare ab lo blandó y 'l mocador de la Sra. Laya, qu' ab molt cuydado agafá 'l noy.

Lo Sr. Joseph havia procurat omplirli las butxacas del jech de carmel-los manantli que no 'n dés á ningú mes qu' á n'ells quant passés.

La Sra. Pona, al ourer l' encárrech que son marit feya, sortí y digué:

—Sobre tot, Pepet, no 't descuydis de donarne al Sr. Damiá, al Sr. Esteve y á la padrina; sigas agrahit.

Lo noy fou portat á l' iglesia y En Joseph se quedá á guarní banchs ab los tamborets y fustas de la botiga, que no tardaren á omplirse.

Al cap d' un bon rato ja s' oian las trampas; dins poch la professó passava; En Joseph s'estava dret y d' en tant en tant se posava al mitg del curs pera fer saver á sos convidats lo qu' anava venint; per fí los vehins foren avisats de que darrera la música que 's veya hi anava 'l noy. Tot era, la gent de la botiga, amanirse y fins los nens s' alsavan dels banchs.

La professó s' aturá y ab ella en Pepet á uns vint passos de ca 'l fusté. Est se trau lo mocador y tot era fer signos al noy en tant que la Sra. Pona treya del armari un plat de porcellana y amania un got d' aygua pera son fill.

—Qué me 'n diu del noy? preguntá En Joseph á un vehí que tenia aprop?

—Vamos, s' ha lluhit, respongué est. ¡ Quina soguilla y quina agulla! Tot ell es un pa de joyas!

A n' al fusté li queya la baba; y del mocador, qué m' en diu? preguntá de nou.

—Oh, qu' es una cosa preciosa?

La Sra. Pona qu'estava ab lo plat á la má preguntá: pero bè, del noy ¿qué m'en diu?

—Ja 'ls ho dich, respongué de nou lo vehí, porta una agulla y una soguilla que 'm maravellan.

Lo pare segueix ab la sèva alegría, tant com la mare sentia que mes se paressin los vehins ab las joyas enmatllevadas qu' ab la figura de son fill.

—Qué tal, Sr Francesch, digué 'l Senyor Esteve acostantse ¿fa cop l' agulla? Fa tres anys que no l' havia tocadade la calaixera y sempre sembla que surti de la botiga.

—Com? preguntá 'l vehí: ¿es de vosté la soguilla?

—Com si ho es? Prou li dirá 'l Sr. Joseph. Marieta digué cridant que tothom se 'n enterá y dirigintse á sa muller. Lo Sr. Francesch diu si la soguilla que du 'l noy del Sr. Joseph es nostre?

Tota la gent dels banchs d' aprop dirigí la atenció vers la casa del fusté y aprés la vista vers l'ermilla del noy. La Sra. Pona roja de vergonya se ficá dins la botiga.

—Sr. Joseph, digué cridant també 'l Sr. Damiá, á causa de trobarse al cap del banch de darrera, Sr. Joseph, fassi 'l favor d' encomanar al seu fill, quan passi, que no deixi la ma de l'agulla que li poden pendrer, ja que veig que hi porta molt poch cuydado. Casi m' arrepentesch d' haverlehi deixada.

D' estas conversas se n' enterava tant tothom que las miradas estavan totas fixas en lo fill del fusté.

—Ho sent, Sr. Joseph, tornava cridant lo Sr. Damiá que no l' hi prenguin.

La professó seguí de nou y, al esser devant la casa dei fusté, tot foren crits de: Pepet, Pepet, á mi, á mi, y aquest tot era desferse tirant carmel-los per la botiga, mes, atrafagat com estava, no esmentá en que'l mocador li havia caygut; empero ulls per ell ja 'n tingué sa padrina, puig qu' aixecantse dels banchs se dirijí en actitut amenassanta al noy y, cullint lo mocador de terra y quedantsel, li digué cridant: ja m' ho pensava, be 's coneix que no costa de suhar ni á tu ni á ta mare, ja feya bé en no volguertel deixar, no se qui m' ha tentat quan ho he fet.

Los crits de la Sra. Laya feren posar drets á alguns vehins, mes estos aumentaren al contestarli En Joseph plé de rabia al veurer que prenian lo mocador á son fill. Sa muller sortí á posarhi pau, empero encare fou pitjor puig la Sra. Laya se desfé en improperis contra ella. La professó 's trencá, un banch s' en vingué á baix y alguns espectadors caygueren ab ell, de manera que s' armá tal soroll en un moment que'ls vehins deixaren lo carrer y se ficaren á llurs casas. De cop s' adelantá, la Marieta muller del Sr. Esteve, y, agafant la soguilla que duya 'l noy, la hi tragué d' una rebolada.

—Te, digué, éll ha volgut esser tossut, donchs jo més qu' ell. Si ta mare no te soguillas que no 't fassi anar á la professó y deixant las empentas que ja comensavan se ficá dintre la escala. Aquest acte de la Marieta feu aumentar 'ls crits, d' aytal manera, qu' En Joseph no savia lo que 's deya y los vehins del cap del carrer, ignorants de lo que passava, comensaren á abandonar los banchs y á ficarse per las travessías.

Lo Sr. Damiá, al veurer tanta gresca y las corredissas de la gent: noy, cridá, noy, Pepet, fill, que no te la prenguin, posathi la ma, no 't moguis ja vinch, y anant á voltar'ls banchs se tragué unas estisoras ab las qual tallá lo cusit de la agulla: deixátela traurer, li deya tot trevallant: tu no saps perque son las empentas, fill; corren uns granucas que 'ls conech com á mi mateix; y, deixant al noy plorant, puig que de primer se cregué que las estisoras eran una mala eyna que li apuntavan al pit, se ficá l' agulla á la butxaca y deixá correr, més ben dit trencada la professó.

La Sra. Pona, espurnejantli de vergonya 'ls ulls, agafá son fill tot aconhortantlo y 'l ficá dintre la botiga qu' aviat fou tancada deixant la gent que continuava en los banchs veyent la professó, apres que fou calmada la gresca que s' armá, lo que no deixá de costar molt.

En Joseph, al trovarse á solas ab sa muller y son fill, se deixá càurer en una cadira sens poguerse donar compte de lo que passava.

—Y bé, li deya sa muller tot donantli conhort, ja pots calmarte. Lo qu' ha passat esta nit te proporciona una bona ocasió pera coneixer fins hont pot arrivar la prudencia de certas gents.

—La enveja dirás, respongué En Joseph, la enveja que 'ls mata de veurer mon fill qne fa un goig que mes de quatre.....

—No es la enveja, Joseph, es lo cástich que trova l' home quant vol aparentar mes de lo qu' es.

FRANCISCO MANEL PAU.

A MA GERMANA DOLORS.

Un cant de amor vull donarte;
mes no 'n tinch lira dorada
y per ço, germana aymada,
es mon llaüt lo meu cor.
Ja quan del cel devallares
vaig volguer cantart' un dia;
mes, germana, era follía
perdre mos accents de amor;

Peró avuy que ja ets grandeta,
y á mon ánima entristida
ja l' hi has dit que aqueixa vida
es un bell y hermós jardí:
jo no vull no, germaneta,
que d' aquest jardí may cullas
no las flors ni menys sas fullas:
pus son plenas de verí.

M' han dit que dintre son cálzer
n' hi ha insectes perillosos
que rosegan, verinosos,
lo cor d' angelets com tú;
Sols dos flors y una ponçella
de ventura y goitg l' omplenan,
que joliuas s' anomenan:
ignocencia, fé y virtut.

Y 'm va dir ma bona mare,
mitj dels jochs de ma infantesa,
que sols la humil boniquesa
d' eixas flors m' han d' enjoyar.
Oh si; perqué la ignocencia
es la flor mes delicada....
jamay l' aura l' ha besada,
per son cálzer no tacar.

Y la fé ¡que n' es d' hermosa!;
ver espill de la gaubança,
es qui dona la esperança
al mes afligit mortal;
ella nostre plor aixuga,
y si defallim de pena,
de goitg nostre pit alena
ab son perfum celestial.

Y la virtut, qu' es m' aymía
blanca y hermosa ponçella,
n' oblides que la donzella,
te de durla per blassó;
perque si may la environa
la enveja y maledicencia,
sols de la virtut la essencia
de 'ls cors arrenca 'l fibló.

Deixa, donchs, germana meva,
per las galas mes preuadas
aqueixas flors estimadas
plenas de perfum y mel;
y aixís, quan los nostres pares
nos beneeixin gotjosos,
los nostros cors venturosos
s' en pujarán dret al cel.

EMILIA PALAU GONZALEZ DE QUIJANO.

«BREU COMPILACIÓ DE LES COSES QUE NECESSARIES SON ALS SACERDOTS QUE AN CURA DE ANIMES»

Baix sembiant títol escrigué á últims del segle XV una recomenable obra en nostra llengua catalana «Climent sanxis ardiaca de vall-deras en la sglesia de leo» de la cual tinch la bona fortuna de possehirne un exemplar, tan notable per son contengut, com interessant per la historia de la emprempta en nostra Patria; tota volta que no la he vista fins aquí presa en comte en los treballs que sobre lo particular he tengut ocasió de examinar, y singularment en la relació que per orde de datas fa de la introducció de tan important descubriment en varias ciutats de Europa, lo erudit autor de la «Barcelona antigua y moderna» en Andreu Avelino Pí y Arimon.

Pera que millor saborejar pugan los aymadors de consemblantas antigallas lo valor del volum que per segona volta me proporciona lo plaher de ocupar un reconet en las planas de «la Renaxensa» parlaré separadament de sa part tipográfica, de la referent al llenguatge y de la materia que forma son contengut; no pera aquilatar son mérit, que aytals pretencions no tinch, sino pera consignar las particularitats mes notables que baix cada hu de tals aspectes conté.

Diré donchs que, com la generalitat de los llibres de la primera época de la gran invenció de Guttemberg, no tè lo que'ns ocupa portada, ni numeració de planas, contenintne unas 400, partidas en duas columnas quiscuna, y seguint per sa ordenació lo sistema següent: Essent de tina en dita época lo paper, com es sabut, y de molt cos per mes senyas lo del llibre de que s' tracta, se troban ficats en forma de cuadernets, un dintre de altre, los fulls, de 4 en 4 y de 5 en 5, portant, no sens algunas erradas, la primera cara del primer, al peu de la columna segona, una *aj.;* lo segon en igual lloch una *a. i. j.*; lo tercer una *a. i. i. j.*; lo cuart una *a. i. i. i. j.*; y lo quint una *a. v.*: lo segont cuadern porta la *b.* en la mateixa forma: lo tercer la *c.* y aixis consecutivament totas las lletras del abecedari fins a la *z*, deixantne la *j.* y la *n.*

La impressió es clara y vistosa; lo carácter de la lletra gótich de uns catorze punts de cos com avuy diriam, ab moltíssimas abreviaturas; sens portar mayúsculas los noms própis, ni manco lo de Deu nostre Senyor; sens altre signe ortográfich que punt y dos punts; y ab dos menas de s, la baixa, *s*, usada en los finals de paraula, y la alta, ó com *ſ* sens travesser, en mitg y comens de ella.

Altre particularitat se observa y es que la lletra inicial de cada títol es minúscula y está colocada separada en la ratlla margenal del cuadro blanch que allí se deixa, y es per lo contrari mayúscula la segona que la segueix y se troba junta á las demes que termenan la paraula.

Los índices ó táulas ab referencia á l' orde titolar se troban en lo comens de cada un dels tres llibres ó parts en que se parteix la obra; y tan la lletra d'estos índices ó táulas, com la de las paráulas de cada títol, son del mateix carácter gótich, encara que de majors proporcions.

Mas lo que mes importancia atribueix á tan estimable antigalla baix lo aspecte material y tipográfich es la llegenda final que diu: «Fonch emprempta»da la present obra en la insigne ciutat de leyda per »mestre henrich botell empremptador. en lany de »nostre salvador jesuchrist. mil. ccccxxxxv. a. v. de »noembre.»

De manera que per aquest elocuentíssim testimoni, se veu irrefutablement comprobat lo que ja prou á coneixer davan las circunstancias examinadas, de serne la estampació que'ns ocupa de las mes antigas que s' coneixen, posterior tan sols en 38 anys al descubriment de la emprempta; aixis com proba també que, si Barcelona fou, com deixá ben probat lo citat Pi y Arimon, la primera ciutat de Espanya hont s' introduhí lo gran invent de Guttemberg, en lo mateix any que Limoges y Scandiano, y avans que Pamplona, Tours, Avinyó, Alba, Cracovia, Perpinyá, Amsterdam, Munich y altres, en lo mateix segle XV lo tingué també altra ciutat de nostra Catalunya, la insigne ciutat de Lleyda, com en la obra de que parlem se la anomena.

Per lo que toca al llenguatge se veu empleada la *e* en lloch de la *a* en lo plural de moltas paraulas, com encara s' fa en la Provincia hont lo llibre se empremptá, y com sostenen alguns catalanistas deuria ferse, com per exemple: obr*es*, maner*es*, person*es*, en lloch de obr*as*, maner*as*, person*as* etc.

Aixis mateix se troba indistintament suprimida unas voltas y altres no, la *i* que sol precehir la *x*, escribint per tan *segueix* y *seguex*, *mateix* y *matex*.

També se llegeix *porien* en lloch de *podrian*; *dexelbles* en lloch de *deixebles; iutyar* per *jutjar; iusts* per *justos;* é indistintament també *deu* y *deus* per designar lo Supremo Faedor; *blanqua* per *blanca*; *bellea* y *fortalea* per *bellesa* y *fortalesa*, *desig* per *desitg*, *prehicar* per *predicar*, *huytena* per *vuytena*, *deena* per *desena*, *dien* per *diuen*, *image* per *imatge* etc.

Igualment s' hi troba usada la paraula *remembransa* per recort ó conmemoració; *lauar* per rentar; *corder* per anyell; *lexareu* per deixareu; y aixi de altras.

Per últim, pera donar una idea de lo que constitueix lo fondo del llibre d'en Climent Sanxis, res millor que transcríurer á continuació una especie de introducció que conté, en la cual se troba reasumida, per dirho aixis, tota la consistencia de la obra, y diu desta manera:

«Nostre senyor iesuchrist qui es vengut redimbre lo humanal llinatge. E ha donat orde e regla com viure deuem e com nos puscam saluar. E ha establit dos stats entre los quals nos podem saluar ensemps ab la fé.... Lo primer stat es lo stat clerical. Lo ij. es lo stat laycal. Lo stat clerical es ordenat que preguen á Deu: e ensenyen la fe de iesuchrist que puscam auer part en la sua heretat. Car cléricus vol dir de cleros en grech: que vol dir en vulgar sort perço que es elegit en sort de deu...O que deu es sa sort ó sa part.... E lo stat dels lechs que visquessen e treballassen e mantenguessen lo mon segons es scrit.... E altre si posa que hoyssen e fossen informats en la fé y creensa de aquells qui son del stat clerical. Per lo cual los clergues specialment los sacerdots e prelats que an cura de ánimes. Als cuals es donat de saber

lo misteri de deu. Segons diu sanct Luch (1) en lo sagrat evangeli: hon dispense dels sagraments de la sancta mare iglesia deuen sauer e entendre les sanctes scriptures: e deuen resplandir en virtuts: perque per la sua claredat los que viuen en estat de lechs sien illuminats. E en altra manera serien cecs e guardats de cecs: Segons se conté en lo euangeli.... E per quant per nostres peccats en lo temps de ara molts sacerdots que an cura de ánimes: no solament son ignorants per a instruir e mostrar la fe e creença. e les altres coses que pertanyen a nostra saluació..... Mas encara no saben lo que tot bon christiá deu saber ni son instruits ni ensenyats en la fe *xpiana* segons deurien. E lo que es mes perillos e danyos alguns no saben ni entenen scriptures que cada jorn an de legir e de tractar.—Perço yo Climent sanxis ardiaca de vallderas en la sglesia de leo: encara que peccador e indigne preposi de treballar e de fer una breu compilació de les coses que necessaries son als sacerdots que an cura de ánimes: e confiant de la misericordia de deu. E per quant la porta e fundament de nostra salvació: es la fe e lo baptisme: segons iesuchrist dix en lo euangeli.....e comsevulle que aquestes dues coses son connexes. car en lo baptisme se conclou la fe al cual preceexen dues coses. Cathecismo. E exorcismo que son parts dell. E perque en lo catechismo se conte la fe e creensa entenent començar en ella: e no entenent de scriure aci cosa alguna de mon enteniment ni de mon poch saber: mas lo que deu me administre e lo que he trobat scrit en aquests llibres ques seguexen. Biblia. Maestre de les sentencies. Decret. Decretats. Sise e clementines. Extrauagants. Sanct ysidoro. En les ethimologies. Cathelicon. Papias. Huguicio. Histhories scolasticas. Test de leys. Sanct hieronim. Sanct thomas de aquí. Nicholau de lira. Sanct gregori Alexandre de ales. Archedia sobre lo decret e sobre lo sise. Innocent. Bernat. Tancreto. Gofrido. Hortiench. Eurich. Giüllermus de monte lauduno en lo sagramental. E guillem de monte lauduno en lo racional. Glosa sobre lo psaltiri. Summa bartholina. Johan calderino. Chi-Bartol. Scala ildibrandina. yl dibran fonch per ditrunego segons diu lo racional en lo segon títol. E apres fonch cardenal. E apres papa. E fonch apellat gregori vij. Joan en summa confessorum. Leys de partides e de fors de castella. E altres scriptures sanctes que yo pogui hauer. E per quant per mon poch saber e ma imbecillitat e rudesa de mon ingeni moltes scriptures que aci he posades e scrites no las entench axi com fore menester. Per tant prech per la passio de nostre senyor iesuchrist als qui en aquest libre legiran si algunes coses trobaran no ben ordenades e defectuoses: que les vullen tollerar corregir e esmenar: e interpretar ala mes sana part e enteniment. E entench partir aquest libre en tres parts.»

«En la primera se tracte de la nostra crehença: e articles de la fe: e declaració del credo : e pater noster: e aue maria e dels deu manaments: e dels set peccats mortals: e de tots los altres en que lome pot peccar: e de les obres de misericordia. E en la segona dels sagraments en general e en especial: e dels altres primers conve saber del babtisme e de la confirmació e del sagrament del altar»

«En la terçera dels altres quatre sagraments que son, de la penitencia. extrema-unctio. orde de sacerdot. e matrimoni. E per quant aquest libre segons damun es dit: es partit en tres parts....»

«Per tant lo lector que haura de legir en aquest libre, trobará los capitols de cascun libre en lo començ de aquell. E tantost primerament trobará aci los capitols del primer libre que comença com hom se deu senyar.» etc.

(1) Per excepció se troba 'stampat ab majúscula aquest nom y alguna volta lo de algun altre apóstol.

Heus açi donchs lo mes essencial que me ha aparegut bo de dir del llibre d'en Climent Sanxis; per donar idea de cual minuciositat de detalls me bastará conclourer dient que afins conté cuestions tan raras y escrupulosas com las de: «ques deu fer si es ferit de mort en la criatura que portan á bategar e noy ha aygua exceptat un pou molt alt.» «Si aranya ó altra cosa mala cau en lo vi del calser.» «Si al capella exira sanch del nas ó tindra vomit estant en la misa» «si la rata leuará la hostia» etc. etc.

Vilanova y Geltrú 30 de Octubre de 1872.

TEODORO CREUS.

RONDALLAS VULGARS.

EN SILVESTRE SABATER.

I.

Ja sabeu, noys y noyas, que 'ls sabaters son diferents de l' altre gent, perque fan festa 'ls diumenges y 'ls dilluns. Donchs bè: En Silvestre era un sabater diferent dels altres sabaters, perque sòls feya festa 'ls dias de guardar; de manera que, tot y esser sabater, era igual á l' altre gent.

Mes no era bèn igual á tothom, perque no tothom arriva á vell haventse fet molts tips de trevallar, y ell passava de setanta anys y no 's recordava d' haver malversada una hora bona. Havia trevallat tant com havia pogut, y per ço pogué cuidarse convenienment, mentre una llarga malaltía l' afligí.

Estant convalescent, un dia sortí del poble y se 'n aná á la montanya de mes prop á ferse caldo de la darrera gallina que li quedava.

II.

Prepará tres rochs grossos, hi posá l' olla damunt y encengué foch.

Mentre la gallina s' acabava de coure, arriva un vell pobre, calvo, de llarga y nevada barba, y li diu:

—Deu vos hi guart, bon home.

—Deu vos guart.

—Jo, com podeu veure, sò un pobre que captant he de viure. ¿No 'm podriau fer poca ó molta part de la gallina que se us acaba de coure?

—Teniu; digué 'N Silvestre, donantli una cuxa de la gallina.

—Deu vos ho pach;—respongué 'l pobre mendicant,—pero d' axó 'n tinch molt poch: hi ha un altre company que m' espera, y ja veyeu que si 'ns hem de partir una cuxa no 'ns tocará cap dent.

En Silvestre, malfiat com á bon sabater, mirá fit á fit al pobre; esquerb, vivaratxó com á bon sabater, conegué que 'l pobre no l' enganyava y, en conseqüencia, trencá altra cuxa de la gallina y la hi entregá.

Lo pobre li doná una abrassada d' agrahiment, y En Silvestre quedá mirantlo enternit, mentre se n' anava, sentint una satisfacció, una alegría molt més gran que la que li havian ocasionat fins llavors las altras bonas obras qu' havia fetas.

¿Cóm era?—No us despacienteu, amiguets, que puix us conto mas rondallas ab pochs mots, aviat ne compendreu la rahó.

III.

En Silvestre comensava á menjarse tranquilament la *descuxada* gallina, assaborintla ab la doble gana de sabater y de malalt convalescent, quan torná á comparéxeli 'l pobre.

—Nó, nó, bon home:—s' apressá á dir lo sabater—la gallina que 'm queda me l'he menester. Vos no sabeu qué cosa es un sabater qu' acaba de sortir d' una llarga malaltía... Deu vos ampari, germá... Entre poch y massa la mesura passa, y tan bo, tan bo... vol dir tabal.

—Calmeuvos, Silvestre:—li feu lo pobre.

—Eh? ¿Me sabeu lo nom?

—Lo meu Mestre y Senyor, que m' espera, me l' ha dit.

—¿Vostre.....

—Sí: jo sò sant Pere, y en nom de Nostre Senyor Jesu-Crist, agrahit á vostre bell cor, vinch á oferirvos las tres mercés que tingueu á bé demanar.—Ah!... perdoneu;—esclamá En Silvestre—perdoneu que us haja ignorada tota la vianda; teniu, Sant Pere, teniu: preneula tota.

—Nó: ara tindria poch mérit la vostra mercé. Demaneu tres dons per la d' avans.

En Silvestre rumiá una estona y digué á la fi rient:

—Voldria un fusell que matés tot lo qu' apuntés.

—Ja 'l teniu.

—Ara voldria un fluviol que fes ballar á tothom que 'l sentís.

—Ja 'l teniu.

—Y ara un sach al qual se fiqués tot lo que jo tingués devant si ho demanava.

—Molt demanar es, pero... peró també ja 'l teniu.

Obtinguts los tres dons, ja no fou Sant Pere qui 's despedí d' En Silvestre dantli un abrás d' agrahiment, sino En Silvestre qui 's despedí de Sant Pere dantli una fortíssima abrassada, quan aquest no volgué que l' altre l' acompanyés més camí enllá.

IV.

Allunyat que fou Sant Pere,—á quí 's quedá mirant En Silvestre embadalit,—torná aquest á la delitosa feyna interrompuda, menjantse la gallina ab mes gust que 'm menjava jo las moras avans de saber que fan polls y, netejada l' olla, emprengué la martxa.

Frisós per provar la bondat dels dons, aviat va oferírseli bona ocasió.

Se li alsá un vol de perdius novellas y, apuntantlas d' una en una, totas, fora un parell, caigueren feridas de mort. Mes justament hont anaren á caure! Al mitx d' un camp en que hi havia ballas, per amor de la festa major del poble.

La gent, qu' estava reposant de la darrera sardana llarga, al veure las perdius s' afanyaren á cullirlas, alsant los ulls al cel, per veure si 'n queyan més.

—¿Ah sí?—digué 'N Silvestre—ja us ensenyaré quants cinchs fan quinze.

Y, posantse 'l fluviol á la boca, comensá á sonarlo desesperadament.

Desesperadament també tothom de las ballas y, sobre tot los arreplegadors de las perdius, se posaren á fer salts y camadas, y fins dos musichs, qu' estavan dalt de la carreta fumant l' un y ab la botella en l' ayre l' altre, caigueren dalt-á-baix l' un de peus, com los gats, y l' altre agenollat com un penitent.

En Silvestre riu que riu y toca que toca; ¡podeu contar si 'n causá de desgracias!—Ningú morí de la mala passada, pero 'l manescal ne digué molt be, á falla de metje.

V.

Caminant, caminant y seguint mon á dreta y esquerra, En Silvestre arrivá al cel y demaná entrada á Sant Pere, qui, després d' haver convertit als homes era ja porter de la Gloria Eterna.

—Silvestre,—li digué—no us puch donar entrada. Recordeuvos del mal us d' un dels dons que mon Mestre y Senyor us concedí.

—Jo no 'u vaig ferho per cap fi de mal, y si sòls pera castigar als qui 'm prengueren las perdius.

—Sia com se vulla, vareu esser causa de desgracias, encare que petitas, y heu de purgar vostra culpa avans d' entrar al cel.

—També me n' iré al infern.

—Vos mateix.

Y, de fet, se n' hi aná En Silvestre; mes com sia que 'ls diables lo tractessin á estil de condempnat, y no com á viatjador curiós, comensá ell á dir: «Ja fossis á dins del sach» y feu arreplega d' un axam de dimonis grossos y petits.

Se 'ls carregá á coll y 'ls dugué á casa un ferrer.

—Ferrer, venteume cops de mall damunt d' aquest sach, fins que jo us diga prou.

—Oh! no; Deu me 'n guart: sento veus que gemegan dins.

—¿No voleu pas obehir?... A la una... ¿No voleu pas creure?... A las duas... á las tres.—Ferrer, ja fossis á dins del sach.

Quan lo ferrer, ficat dins del sach, se trobá fregant camas d' escorpits, mirant ulls de foch y sentint pudor de sofre, ¡ira de bet sentada, ja li 'n vingueren de ganas de demanar la sortida, y de prometre picar fins que l' altre li digués prou!...

Axís ho feu, y En Silvestre venjat torná 'ls malmesos diables á casa llur.

VI.

Aná després á contar sa prouesa á Sant Pere, á qui trobá de bon humor.

—Axó no es prou, Silvestre: heu d' esperar encare més pera poguer entrar al cel.

—Mireu que n' he fet xafar á dotzenas!

—Tot lo que vulgueu, pero es pitjor lo mal que 's fa á un home de bè ignocent que 'l cástich que 's done á una dotzena de diables. Vull dir que pera purgar vostras culpas de la terra, n' heu de xafar molts y molts més de diables.

Ab tal indicació, En Silvestre se 'n torná á l' infern, mes axís que 'l veyeren li tancaren las portas ab clau y barra.

Un dimoniet fou curiós y mirá per una escletxa, mes cara pagá sa curiositat, perque En Silvestre, cremat com estava, ab un cop de lesna lo dexá borni d' un ull, fentli eczalar xarichs de rata penada quan li creman las alas.

VII.

Se 'n torná nostre héroe á las portas del cel y, negantli per tercera volta Sant Pere l' entrada, 's quedá fora, á tall de pobre á las portas d' una esglesia.

Mes disposat á vaidres de tots los medis pera ficarse al paradís quan passavan las ánimas dels justos anava dient: «Ja fossis á dins del sach», y se las quedava.

Deu Nostre Senyor observá las pocas ánimas que venian á sa presencia y digué á Sant Pere:

—¡No reparas las pocas ánimas qu' entran al cel d' un quant temps en sá?... O 'ls homes s' han tornat molt dolents ó tu no ets tan bon porter com avans.

—Ni una cosa ni altra, Senyor. Avuy crech haver trobada la causa y avuy conto evitar que 's repetesca més.

Certament s' havia adonat Sant Pere de qu' En Silvestre sabater, ab son sach entre mans, no 's movia de las portas del cel, y per tal rahó diguéli:

—Silvestre, jo crech que us quedeu las ánimas que venen al paradís celestial.

—Y creyeu la verítat;—contestá tranquilament lo sabater.—Aquí al sach las tinch.

—Donéumel, donchs, si us plau;—digué Sant Pere.

—De bon grat,—respongué 'N Silvestre, fent entrega del sach.

Sant Pere 'n buydá las ánimas y 'l penjá á un clau.

En Silvestre, després d' esclatar en una riallassa de bon just:

—Ja fos jo dins del meu sach!—digué, é hi quedá ficat.

¿No voleu creurho?..... Al cel m' ho sabreu dir, si á Deu plau.

JOAQUIM RIERA y BERTRAN.

NOVAS

Dias passats tinguerem la satisfacció de visitar la botiga que los coneguts argenters senyors Masriera y fills han obert en lo carrer de la Llibertat. Si no fos tant notable l' avansament artístich que d'uns pochs anys á aquesta part s' ha manifestat en las novas construccions, especialment en la part decorativa de las mateixas, la botiga dels senyors Masriera 'ns en donaria una prova. La fatxada se fa admirar, ans que tot, per la elegancia del dibuix y la riquesa dels materials empleats que son en sa major part lo marbre y 'l jaspi. En lo primer salonet que 's troba al entrar se destacan d' amunt d' un fons format per una preciosa tapicería de color escur, un gran mirall rodejat d' un magnífich march, y enfront del mateix un armari en que la severitat s' ajunta ab lo bon gust, que revelan també los demés objectes que completan lo moblatje. Mes lo que crida especialment l' atenció es l' estátua, obra del llorejat escultor senyor Novas, posada en lo centro del fons de dit salonet. Representa una dona jove que 's complau en adornar sas gracias ab ricas joyas. L' autor li ha sabut donar molta espressió, vencent ab gran acert la natural dificultat que presentava lo vestirla ab un trajo de moda, havent de conservar la severitat de líneas que tant deu relluir en una obra d' esta classe. Los dos restants salonets si be adornats ab mes senzillesa, no desmereixen del primer, y acreditan lo mérit dels artistas qu' hi han treballat, alguns dels quals, com los senyors Guastavino y Mirabent, tenen ja adquirida justa fama.

Felicitem als senyors Masriera per haber dat ab l' obertura de sa botiga una prova mes de son bon gust, que revelan també las joyas exposadas en aquella, surtidas totas de son acreditat taller.

—

Han sigut elegits pera formar la Junta Directiva de LA JOVE CATALUNYA en lo present any de 1873, los senyors següents: Ramon Picó y Campamar, *President;* Isidro Reventós, *Vice-President;* Angel Guimerá, *Tresorer* y Francesh Matheu, *Secretari.*

Y pera formar las Juntas de secció; pera la de Lletras: Antoni Aulestia, *President;* Antoni Careta, *Vice-President* y Joaquim Compte, *Secretari.* Pera la d' Arts: Joan Serra y Pausas, *President;* Joseph Thomás y Bigas, *Vice-President* y Heribert Mariezcurrena, *Secretari.* Y pera la de Ciencias: Joseph Pella y Forgas *President*; Pere Santaló, *Vice-President* y Francisco Pi y Pi, *Secretari.*

—

Lo dissapte dia 23 del prop passat mes de Novembre morí en la ciutat de Manresa y á la etat de 82 anys En Pere Cornet y Casas, altre dels héroes que tan valerosament lluytaren contra los francesos en la memorable batalla del Bruch. Mes tart s' allistá en lo batalló de voluntaris que 's formá en Manresa; prengué part en varis fets d' armas; fou en un dels sitis de Gerona y en la presa del castell de Figueras á las tropas de Napoleon, fentlo després presoner quan los francesos tornaren altre vegada al castell. En 1814 continuá en lo servey militar d' Espanya; de 1820 al 1823 fou miliciano nacional, lo mateix que durant la guerra civil fins al any 1843 y després en lo bieni de 1854.

¡Siali la terra lleugera!

—

Tenim lo plaher d' anunciar á nostres lectors que molt en breu veura la llum públicá lo volúm dels *Jochs Florals de Girona.*

—

Segons se 'ns ha dit, lo professor Sr. Ferrer, suplent de la cátedra de Historia Universal en la Facultat de Filosofía y Lletras de nostra Universitat Lliteraria, está á punt de donar á l' estampa un tractat de ortografía catalaua.

—

Lo consistori pera 'l Jochs Florals d' enguany lo componen los Srs: Aguiló, Collell, Quintana, Rosselló, Coroleu, Camps y Fabrés y Roca y Florejachs.

Com á suplents foren nombrats los Srs Ubach, Aulestia y Picó.

—

L'almanach *Lo Sarracossano* que fins are ha sortit á Palma escrit en castellá y mallorquí, en sa próxima aparició, y en axó felicitem de tot cor als iniciadors, vindrá tot ell redactat en mallorquí.

—

A no tardar veurá la llum pública un tomo de poesías contenint las dels poetas mallorquins contemporáneos, junt ab la traducció castellana. *La Revista Balear* de qui estractem la noticia, diu que la impresió y la tipografia de dit volúm serán inmillorobles.

—

En lo propi periódich hem llegit que 's prepara una nova revista ilustrada que sortirá á Palma. Si en la ilustració se concretan á lo purament artístich com de son títol *Álbum artístico de Mallorca* tenim dret á esperar fugint de la part puerill que invadeix desgraciadament moltas de las ilustracions d' are, felicitariam doblement als iniciadors, que haurian en una empresa de sí molt arriscada romput ab aquellas que en la lectura de estas publicacions sols hi veuen un passatemps.

—

La comissió local qqe 's cuyda de lo pertanyent á la Exposició de Viena, ha invitat al Sr. Briz á enviar allí una complerta colecció de los cants populars catalans, que ja fa anys están en vía de publicació, lletra y música, recullida per dit senyor; si bé la música ha sigut transcrita pels senyors Vidal, *de Lleyda*, Saltó, Roca, Carreras, Candi y altres. Sabém que lo coleccionador de *Las Cansons de la terra* ha resolt correspondre á tan honrosa distinció, encara que sia sino perque consti per allí dalt, que no tot aquí á Espanya s' escriu en castellá, y al mateix temps perque duga senyal de vida nostra renaixensa literaria en la exposició mes notable que s' haurá fet á Europa.

—

Hem rebut la memoria que llegí lo Sr. Fontanals del Castillo en la sessió celebrada per la Academia de Bonas Lletras pera solemnisar la colocació del retrato del célebre Viladomat en la galería de catalans il-lustres que 's va anualment formant en lo saló de Cent. A la lectura hem pogut apreciar altre volta la copia de datos que sobre la vida y obras d' aquell eminent artista te aplegats lo Sr. Fontanals essent de doldre que lo artificiós y amanerat del estil no correspongue del tot á la importancia intrínsica del treball.

Desitjariam que 'l Sr. Fontanals se dicidís á publicar la estensa obra de que dita memoria no es mes que una especie d' estracte perque ab ella prestaria sens dupte un gran servey á l' historia artística de nostra terra.

Lo secretari de la Redacció, JOSEPH THOMÁS.

Estampa Catalana, Petritxol, núm. 6.